Bir Psikoloji Dergisi

PsiNosso

Sayı 30 Türk Psikoloji Öğrencileri Çalışma Grubu www.tpocg.org

Güven

PsiNossa

2017

TPÖÇG
Yayın Ekibi

dergi@tpocg.net

TPÖÇG Genel Sekreteri
Ezgi AKTUĞ
Sabancı Üniversitesi
ezgiaktug@tpocg.net

Editör
Elif Gül ŞAHİN
İstanbul Medipol Üniversitesi
elifgulsahin@gmail.com

Bülten Editörü
Arzu HAMURCU
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
arzuhamurcu1852@hotmail.com

Yazar
Emel EMRE
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
emelberra1@gmail.com

Yazar
Serap ATAŞ
Çankaya Üniversitesi
serap_atas@hotmail.com

Yazar
Merve PALTACI
Uludağ Üniversitesi
merve.paltaci96@gmail.com

Yazar
Aslı Gül KÜÇÜKAKYÜZ
İstanbul Kültür Üniversitesi
asligulkucukakyuz@hotmail.com

Çevirmen - Haber Köşesi
Zeynep ADIGÜZEL
Koç Üniversitesi
zadiguzel13@ku.edu.tr

Dizgi - Tasarım
Ilgın GÜÇLÜ
İstanbul Kültür Üniversitesi
ilgingucluu@gmail.com

Dizgi - Tasarım
Halil İbrahim AYAR
İstanbul Medipol Üniversitesi
halilibrahimayar@hotmail.com

Film Köşesi Yazarı
Aytuğ UÇAK
Uludağ Üniversitesi
ucakaytug@gmail.com

Kitap Köşesi Yazarı
Vera LEVENT
Ankara Üniversitesi
veralevent@hotmail.com

Müzik Köşesi Yazarı
Burak ÇİFTÇİ
Boğaziçi Üniversitesi
burakciftci542@gmail.com

Ayın Farkındalıkları
Sena Ezgi BEZCİ
İstanbul Medipol Üniversitesi
senaezgibezci@hotmail.com

Konuk Yazar
Elanur ÇOLAK

Konuk Çizer
Esra ÖZEN

Röportaj
Metin KAYGALAK

Mezun Yazısı
Emre YILMAZ

Bu Sayımızda;

3 | Özgüven ve Çocuk

5 | Güven, Alt Unsurları ve Güvensizlik

7 | İş Yaşamında Güvensizlik Sendromu: Örgütsel Sinizm

11 | Temel Güvene Karşı Güvensizlik- Erikson

13 | Güven ve Yüzlerimiz

15 | İkili İlişkilerde Güven Problemi

17 | Bir Basit Denklem: Güven

19 | Konuk Çizer

20 | Konuk Yazar

21 | STK: Toplum Gönüllüleri Vakfı

22 | Metin Kaygalak ile Röportaj

27 | Mezun Yazısı: Güle güle...

29 | Ayın Farkındalıkları: 46 Yaşında 45'lik Bir Hatıra; Ayla Dikmen

31 | Film Köşesi: Spotlight

33 | Kitap Köşesi: Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği

35 | Müzik Köşesi: Susarken de Duyulanlar

37 | Referanslar

TPÖÇG YAYIN EKİBİ

PsiNossa

@TPOCG_Yayinlari

Bizi Twitter'da takip etmeyi unutmayın!

Editörden

‘Yaz nedir?’

Bu soruyu, bu ayki konuğumuz Metin Kaygalak biz soru sormaya başlamadan yöneltti ve tek kelime ile ifade etmemizi istedi. Metin Bey’in kendi cevabı, İsmet Özel’in ‘Yaz ayları beni hatırlamıyor.’ dizesine atfen ‘unutmak’tı.

Biz bu sayıyla hem yazı hem de bir dönemi geride bırakacağız. Sevgili arkadaşlarımızın bir kısmına bu sayıyla birlikte veda edeceğiz. Dergiye ilk girdiğim zamandan beri beraber çalışıyoruz. Burada, Metin Beyin silahıyla ateş edip ‘Güven tek kelime ile nedir?’ diye sorarsam; ben, ‘zorunluluktur’ derim. Dergi ekibi olarak beraber çalışmaya başladığımızdan beri bu zorunluluğu boşa çıkarmadığımızı düşünüyorum. Öyle ki derginin ayın birine yetişmesi için birbirimize güvenmekten başka şansımız yok. Ve bu bir zincir gibi…

Pekala, sizin ‘tek kelimeniz’ ne olurdu? Sanırım, güven hepimize; sevgi, saygı, adalet, merhamet, dürüstlük, samimiyet gibi kavramlar çağrıştırıyor. Kur’an-ı Kerim’de güven toplumunun esasları da bu saydıklarımızdan farklı değil. Görece önemli değerlerimizin neredeyse tamamını kapsıyor. Bu sayıda yazılar da bu temalar üzerinden, çeşitli psikoloji kuramları ve iş alanları fikir alınarak kuruldu. Endüstriyel alanda Merve’nin örgüt sinizmi üzerine yazdığı yazıyı, gelişimsel alanda Emel’in ‘Özgüven ve Çocuk’ başlıklı yazısını, güveni ve güvensizliği psikolojideki önemli kuramlarca değerlendiren Halil ve Aslı’nın yazılarını okuyabilirsiniz.

Bu sayıda bize konuk olan Metin Kaygalak ve Toplum Gönüllüleri Vakfı’na teşekkürler.

Keyifli okumalar…

Özgüven ve Çocuk

Emel Emre

Kendini tanıma, farkında olma insanı hayvanlardan ayıran en önemli özelliklerden biridir. Yani insan kim olduğuna, kendi özelliklerini beğenip beğenmediğine kendisi karar verebilir. Özgüven ise bu kararların tamamını kapsar diyebiliriz.

Çocukta özgüven doğumundan itibaren gelişmeye başlar. Özgüven ile ilgili ilk adımlar birçok konuda olduğu gibi ailede başlar. Daha bebeklik döneminde anne ile kurulan duygusal yakınlıkta annenin olumlu veya olumsuz bütün duygularını hisseder ve bu hissettiği duygular sonraki dönemlerini de etkiler. "Kişilik gelişiminin büyük ölçüde biçimlendiği çocukluk yıllarında anne babaların çocuklarına karşı tutumları önem kazanmaktadır. Aile içi destekleyici iletişim, sosyalleşmenin gelişimini ve çocukların pozitif kimlik kazanmasını sağlayan önemli bir faktördür." (Yalçın, 2013, s.180) Çocuğun duygu ve düşüncelerini rahat ifade edebilen, girişken, uyumlu bir birey olması bu destekleyici iletişime bağlıdır. Bu iletişim sadece sözlü iletişimden ibaret değildir. Anne-babanın o anki ruhsal durumu ve vücut dili de bu iletişimin içindedir.

Aşırı korumacı veya aşırı umursamaz anne – baba tutumunun üzerinde de önemle durmak gerekir. Çocuk yürümeye başladığında kendi adımlarını atmak ister, kaşık tutabildiğinde kendi yemeğini yemek, kıyafetlerini kendisi giymek ister. Aşırı korumacı aile çocuğun düşmesinden korktuğu için mutlaka elinden tutmak ister, kendi yemeğini yerken bir aksilik olmaması için çocuğa yemeği anne veya baba yedirir, kıyafetlerini kendisinin giymesine izin verilmez çünkü çok uğraştığını görüp yorulmasını istemezler. Ancak bütün bunları yeri geldikçe çocuğun yapmasına, yapabilmesine müsaade etmek gerekir. Kendi başına yemek yemeği başardığını gören çocuğun motivasyonu güçlenir ve yeni görevler üstlenmek ister. Çocuk kendi başına bir şeyler başaramadığını hissettiğinde yani ailesi tarafından sürekli müdahale edildiğinde motivasyonu düşer ve yeni şeyler denemeye istekli olmaz. Çünkü zaten ihtiyaçlarını her an gideren birileri vardır. Hayatının geri kalanında da aile bireylerinden veya yakın çevresinden yardım bekler.

"Baltaş (2002)'a göre çevremizden aldığımız olumlu, tutarlı ve anlaşılabilir tepkiler bize kendimizle ilgili bilgi verir. Neyi yapabildiğimizi neyi yapamadığımızı bilir, kendimizi tanırız. Buna karşılık çevremizden çelişkili ve istikrarsız tepkiler alırsak, her davranışımız için çevremizden onay bekler hale geliriz. Onaylandığımız ya da başardığımız zaman özgüvenimiz artar, onaylanmadığımız ya da başaramadığımız zaman ise düşer. Özgüven, "başkaları beni nasıl görüyor" sorusuna cevap verir. Kendimizle ilgili algımız içselleşmez, başkalarının değerlendirmelerine bağımlı kalır. Oysa içselleşmiş benlik algısı, özsaygı ve öz değerin temelidir. Kendine güven, hayata karşı yapıcı ve olumlu bir bakış açısını ve kendi gücüne inanmayı gerektirir." (akt. Ekinci, 2013, s.54)

Özgüveni oluşturan nedenler, özgüvene en fazla kimlerin sahip olduğu gibi konularda farklı yaş ve gruplar üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır. "Küçük yaştaki çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar, yaşamın ilk üç veya dört yılında ebeveynlerin çocuk yetiştirme şeklinin bu ilk yıllarında çocuğun sahip olduğu özgüveni belirlediğini göstermiştir. Daha büyük yaştaki çocuklar, ergenler ve yetişkinler üzerinde yürütülen çalışmalar, ise bu konuda kesin bir yargıya varmanın güç olduğunu ortaya koymuştur" (Mackey ve Fanning, 1998 akt. Günalp, 2007, s.29)

Çocuk okul çağına gelene kadar ailesi dışında akrabaları ve varsa bakıcısı ile iletişim halinde olur ve çeşitli deneyimler yaşar. Bu deneyimler çocuğun özgüveni üzerinde etkili olur. Okul çağına gelene kadar benliği şekillenen çocuğun öğretmenleri ve arkadaşları ile yaşadığı deneyimler de benliği üzerinde etkili olacaktır. Okulda öğrenme sorunu yaşayan çocuklardan birçoğunun özgüven problemi yaşadığı bilinen bir gerçek. Çocuğun eğitim hayatının iyileştirilmesi için ilk adım özgüvenin geliştirilmesinden geçiyor. Çocuğun anne – babasından sonra en çok öğretmenini örnek aldığını düşünürsek öğretmenin kendisine karşı tutumu özgüven gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Özgüvenin geliştirilmesinde öğretmene de rol düşse de çocuğun en fazla ihtiyaç duyduğu şey anne – babanın desteğidir. Anne – babası tarafından sevgi, ilgi, destek bekleyen çocuk bu beklentilerin yerini başkaları ile dolduramaz. Anne – baba çocuğa karşı daha olumlu ve destekleyici tavır sergileyerek çocuğun özgüveninin gelişmesine yardım edebilirler.

Güven, Alt Unsurları ve Güvensizlik

Halil İbrahim Ayar

İnsan, günümüz formunda, diğer türdeşleriyle etkileşim halinde yaşar ve akla gelebilecek her türlü gereksiniminin büyük bir bölümünü onlarla olan bu birlikteliğiyle karşılar. Yaşantısı boyunca insan, hayatını birtakım işbirlikleri üzerinden yürütür, toplumun organik yapısı bireyi, gündelik hayatta başka bireylere daha bağlı ve daha muhtaç hale getirir. (Durkheim, 1964)

Gelişim sürecini ele alacak olursak çocuğun, anne ve babasıyla arasında olan ailevi bağlarla barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması garantilenmiş olur. Ya da günlük bir misalle; yapılan alışverişlerde alıcıyla satıcı arasındaki bağ mühimdir, ki bu bağ ile istek ve ihtiyaçlar satın alınmış, edinilmiş olur. Daha az pragmatik gibi görünen (fakat aslında yararcılığını koruyan) bireyin kurduğu duygusal bağlar sonucu aidiyet ve sevilme ihtiyacı giderilir (Earle, 2014).

Bireyler arasında oluşan bu bağları oluşturmak ve güçlendirmek için önemli olan temel unsur *güvendir.* Çünkü güvenin olmadığı yerde dayanışmanın kesinliği ve sürekliliği riske girer, bu da bireylerarası bağların oluşmasını engeller, onları zedeler veya yok eder. Güven insanda devamlı iyilik hali potansiyelinin korunmasını sağlar; Skinner'ın değişken aralıklarla pekiştireç vermesi durumunda devamlı olarak pekiştireç vermesine kıyasla daha belirsiz cevaplar alması, bizim kompleks formunu kurduğumuz bu güvenin temel hayvansal halini alenen gösterir (Skinner, 1960). *Kesinlik, süreklilik ve olumlu deneyimler* güven oluşumunda (en basit formunda dahi) şarttır (Bhattacharya, 1988).

Yabancı bir kimseyle ilk tanışmamızda tanıdığımız ve güvendiğimiz birine oranla daha temkinli davranırız, bizde bu davranış kısmen değişkenlik gösterse de bir çocuk için yabancı bir kimse ebeveynin yanına koşmanın ve arkasına saklanmanın çok daha etkili bir tetikleyicisidir. Çünkü yabancı kimseyle henüz bir etkileşim deneyimlenmemiştir. Yabancıyla etkileşimler size karşı olumlu cevaplar ve yararcı davranışlarla sonuçlandığı taktirde kişiye karşı iyi bir izlenim oluşur ve bu ikili ilişki ileride daha da güçlenebilecek ya da sönebilecek kısmi bir güven bağı oluşmasını sağlar (Seligman, 2014). Bu bir çocuk için eve gelen uzak akrabanın çocuğa bir oyuncak veya çikolata hediye etmesiyle örneklendirilebilirken, bir yetişkinde (çoğu zaman daha kompleks olsa dahi) güzel bir selamlama, güler yüz veya ortak çıkarların, gayelerin ortaya çıkarıldığı bir konuşma tarzında olabilir.

Oluşan güven bağını kalıcılaştırmak, elbette onu oluşturmaktan daha zordur, çünkü etkileşim hatası ya da çıkar çatışması sonucu oluşabilecek bir olumsuz geri dönüş bireyler arası güven duygusunu zedeler ki bu kez kesinlik ve süreklilik sekteye uğradığı için bir güven bağı inşa etmek ilkine nazaran daha zor olacaktır. Örneğin bireyin partneri tarafından bir kere aldatılması sonrası ilişkinin devam etmesi durumunda birey, partnerine karşı her zaman eskisinden daha kuşkucu ve güvensiz yaklaşacaktır. Metafor kullanacak olursak böyle durumları bir binaya hasar veren ya da bütünüyle yıkan bir sarsıntı olarak nitelendirebiliriz; her hâlükârda bina asla eskisi gibi olmayacaktır.

Spesifik bir güvensizlik bireyde büyük bir yıkıma yol açtıysa kişi bunu bir gruba ya da büyük bir topluluğa (hatta herkese) genelleyebilir. Güçlü bir güven bağı kurulduktan sonra gerçekleşen ve hayal kırıklığı yaratan bir durum yalnız iki kişi arasındakini değil kişinin diğer insanlarla olan güven bağlarını da etkiler çünkü olumlu deneyimin yerini olumsuz deneyime bırakması sonucu süreklilik ve kesinlik büyük zarar görür ve kişi bunu tekrar yaşamamak üzere güvendiği diğer bireylerle durumu genelleyebilir ki bunun aşırı olması durumunda anksiyete, asosyallik vb. semptomlar barındırabilen yaşayışı kalıcı etkileyebilecek potansiyelde patolojik vakalar oluşabilir (Seligman, 2014).

Güven her ne kadar oluşumu ve gelişimi zorlu bir süreç olsa ve aksine bir o kadar da kolay deforme oluyor olsa da, (biraz önce verilen pek çok örnekte olduğu gibi) insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için başkalarına güvenmeye ihtiyaçları vardır. Öyle ki güven duygusu daha yoğun olan insanlarda sosyal yaşantı gelişir, hoşgörü artar, başkalarında güvensizlik yaratacak davranışlara rastlanılmaz (Rotter,1980). Hayatı bize ve çevremizdekilere daha

İş Yaşamında Güvensizlik Sendromu: Örgütsel Sinizm

Merve Paltacı

Gelişim değişim ve dönüşüm olguları insanlık tarihinin ilk yıllarından itibaren var olagelmiş olmakla birlikte içinde bulunduğumuz çağda öncekilere nispeten daha yoğun bir haldedir. İnsanoğlu birlikte yaşamaya başladığı ilk kolektif yapılanmalardan günümüze değin iş bölümü vasıtası ile günlük ihtiyaçlarını karşılamak adına zamanla gelişen ve çeşitlenen iş kolları arayış ve üretimi içerisinde olmuştur. İnsanın bu sosyal yapısından doğan ilişkiler yumağında "güven" konusu pek çok şeyin temeli ve öncül koşulu olarak temel değerler listesinde ilk sıralarda yerini almıştır.

Peki literatürde kişilerin sosyal ilişkilerini düzenleyen "güven" nasıl tanımlanmaktadır ?b.t.
Coleman (1990, akt. Aytaç ve diğer., 2017) kişilerarası sosyal güveni, bireylerin doğrudan bir bağının olmadığıı kişilere karşı zorunluluk olmaksızın saygılı olma ve bunlarla arasında bir bağ hissederek güvenilir görme ölçüsü şeklinde tanımlar. Yine Delhey ve Newton (2005, akt. Aytaç ve diğer., 2017, s.311) güveni tanımadığımız kişilerin bile isteye bize zarar vermeyeceğine dayanan inanç olarak tanımlar. Güvenin doğuştan mı yoksa edinimsel mi olduğu hakkında ise birbirinden farklı görüşler mevcuttur. Örneğin Uslaner'e (2002, akt. Aytaç ve diğer.,2017, s.17) göre, güven içinde bulunulan sosyal yapıda kalıtsal olarak aktarılmakta ve sosyalleşme süreçlerine aktif katılımdan çok önce gelen ve adeta kişilik özelliği gibi yerleşik olan bir olgudur. Bir diğer bakış açısı olan Putnamcı yaklaşıma göre ise güven deneyimle şekillendirilen ve toplumsal süreç içinde biçim kazanan bir niteliktir. Yazında konuyla ilgili ampirik çalışmalarda Putnamcı yaklaşımın daha baskın olduğu görülür (Aytaç ve diğer., 2017).

İnsan, içinde bulunduğu sosyal yapı içerisinde öyle yada böyle bir takım temel değerler ve nitelikler hususunda güven arayışı içinde olmuş ve bu "güvenli bölge"nin devamlılığı için çaba sarf etmiştir. Bu güvenli alanın daralması, kaybolması, tehdit altında olması ya da sınırlarının ihlal edilmesi durumlarında ise panik, korku, stres gibi olumsuz duyguları deneyimlerken bu saldırı hissine yanıt olarak zaman zaman karşı saldırı arayışına girmiştir. Günümüz sosyal dünyasının zaman ve etkinlik düzeyinde en önemli paydalarından birine sahip olan iş yaşamı bu durumun en net görülebileceği ve insan yaşamını en çok etkileyen alanlardan biridir. İş yaşamında güven kavramı pek çok temele dayandırılmakla birlikte kişinin bireysel etkenlerinden ve işin etkenlerinden olmak üzere iç ve dış iki kaynaktan etkilenir.
İş yaşamı ile yeni bir kimlik edinen bireyin kendisi ve ait olduğu grupla ilgili cevaplaması gereken birtakım sorular vardır. Sosyal kimlik kuramına göre birey, ait olduğu grubun özelliklerini ve diğer gruplara göre konumunu karşılaştırarak üyesi olduğu gruba dair birtakım olumlu veya olumsuz sosyal kimlik edinerek kendi cevaplarını bulmaktadır (Tajfel, 1982, akt. Coşkun, 2005). Bununla birlikte bireyin içinde bulunduğu grubu ne kadar içelleştirdiği yani kimliğiyle ne kadar kimliklendiği konusundaki derecelendirme de önemlidir. Örneğin beyin fırtınası alanında düşünce üretim performansını değerlendiren araştırmalarda kimliklenme düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre daha fazla düşünce ürettikleri bulunmuştur (Coşkun, 2005). Tüm bu değerlendirmeler sonucu bireylerin sorumluluklarıyla ilgili performansı olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmektedir.

Gerek iş yaşamında gerekse gündelik yaşamda güvenlik, kesinlik ve emniyet bileşenlerinin herhangi birinin eksikliği ya da azlığı büyük ölçüde kendine güvenin azalması, kişinin kendi yeteneklerine ve başkalarının niyetlerine olanın güvenin kaybolması; beceriksizliğin, endişenin, ihtiyatlılığın artması; hata arama ve bulma; günah keçisi yaratma ve saldırganlık gibi ortak sonuçlar yaratır (Bauman, 2000b, akt. Şentürk, b.t, s.26) ki bu da hem kişiye hem de iş verimliliğine büyük kayıplar yaşatır. Bu nedenle bireyin gününün büyük bir kısmını geçirdiği iş ortamında kendisini ne kadar güvende hissettiği konusu önemlidir. Hal böyle iken ne yazık ki Türkiye kişiler arası güvenin düşük olduğu ülkelerden bir tanesidir. Dünya Değerler Araştırması'na göre 1989 ve 2014 yılları arasında Türkiye nüfusunun sadece yaklaşık yüzde onu diğer insanlara genel olarak güvendiğini belirtmiştir (Cerem ve Özek, 2015). Bu güvensizliğin oluşmasının pek çok nedeni ve alt bileşenleri olmakla birlikte kişinin iş ortamındaki bir takım eksik ve hatalı uygulamalardan ve çalışanın bireysel olumsuz algılamaları sonucu negatif yaklaşım ve davranışlarından kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz.

Bireyin iş yaşamında güvenini üzerine inşa ettiği "psikolojik sözleşme", örgüt ve çalışanlar arasında bulunan karşılıklı yükümlülüklerle ilgili çalışanın kişisel inançlarına dayanır (Rousseau, 1989, akt. Yapıcı Akar, b.t.). "Psikolojik sözleşmenin algılar, beklentiler, inançlar, taahhütler ve yükümlülükleri içeren bir kavram olduğu söylenebilir (Guest, 1998, akt. Yapıcı Akar, b.t. s.2)."

Psikolojik sözleşme ihlali çalışanın, örgütten sağlanan faydaların vaat edilenlere oranı, çalışan katkılarının yine çalışan vaatlerine oranı küçük olduğunda yaptığı 'eşitlik' temelli bilişsel değerlendirmesi sonucu karşı tarafın sorumluluğunu yerine getirmediğine dair verdiği

hükümdür (Yapıcı Akar, b.t.).Bu durum da çalışanın bilişsel ve duygusal olarak yetersizlik ve değersizlik hissiyle zarar görmesine ve davranış boyutunda iş veriminin düşmesine hatta misilleme olarak kasti zarar verme sonuçlarının görülmesine neden olmaktadır (Yapıcı Akar, b.t.). Görüldüğü üzere psikolojik sözleşmenin ihlal edildiğine yönelik algı, çalışanın bir takım değerlendirmeleri ve atıfları sonucunda oluşmaktadır. Atfetme teorisine göre bireyler çeşitli sonuçlara nasıl ulaşıldığı konusunda genellemeler yapmak için davranışların sebebini sistematik olarak değerlendirir (Heider, 1958, akt. Dalgın ve Taslak, 2015, s.138). "İnsanların nedenlerle ilgili olarak yaptığı çıkarımlar, ileride göstereceği davranışları doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir (Dalgın ve Taslak, 2015, s.3)." "Bireyler geçmiş davranışlarının çıktılarını değerlendirirler ve gelecekteki başarı olasılığını yükseltmek başarısızlık risklerini azaltmak için stratejiler oluştururlar (Cort, Griffith ve White, 2007, akt. Dalgın ve Taslak, 2015, s.12)." Çalışanın hükmü ne yönde olursa doğal olarak davranış ve tepkileri de o yönde şekillenecektir. Başarı ya da başarısızlığın içsel ve dışsal nedenlere atfedilmesi ile ilgili çalışmalarda başarının genellikle içsel faktörlere, başarısızlığın da dışsal faktörlere atfedildiği görülmektedir (Arkonaç, 1998, akt. Dalgın ve Taslak, 2015, s.151). Bu da başarıların kendi kişiliğine atfedilmesi ve başarısızlıkların lider, ekip arkadaşları, koşullar gibi dış faktörlere yüklenmesiyle bir hesap sorma arayışını doğuracak ve bu da grup içi etkileşimi zedelemenin yanı sıra örgütsel güvene ve bağlılığa zarar verecektir.

Örgütsel bağlılık; çalışanların örgüt ve örgüt içi faaliyetlerle özdeşleşmesi ve bunlara içtenlikle bağlı kalması olan "duygusal bağlılık", çalışanın örgütte çalıştığı süre içinde örgüte yaptığı yatırım ve maliyetleri dikkate alarak örgütte kalmayı bir ihtiyaç olarak görmesine bağlı "devamlılık bağlılığı" ve çalışanın geçmiş deneyimlere dayalı olarak zorunlu hissetmesinden dolayı sürdürdüğü "zorunlu bağlılık" olmak üzere üç boyutta incelenebilir (Demirel, 2009).Örgütsel bağlılığın öncüllerini genel olarak şöyle özetleyebiliriz (McCroskey, 2007, akt. Demirel, 2009, s.18). İletişimin güçlü olması, iş tatminini yüksek olması, örgüte duyulan güvenin yüksek olması, terfi ve kariyer fırsatlarının sunulması, çalışanların örgüt kültürüne uyumunun yüksek olması, demokratik katılımcı ve çalışan odaklı bir yönetimin olması ve örgütsel adaletin sağlanmasıdır. Örgütsel bağlılığın azalmasıyla ortaya çıkan üretkenlik karşıtı davranışları ise şöyle sıralayabiliriz (Foldes, 2006:231-234; Seçer ve B. Seçer, 2007:153; Gruys ve Sackett, 2003:34-35, akt. Demirel, 2009): bilgiyi kötüye kullanma(saklama, yanlış yönlendirme vb.), kaynakları ve zamanı kötüye kullanma, kasti olarak işe devamsızlık, ayrımcı davranışlar sergileme, örgütten ve sorumluluklarından kendini soyutlayarak yabancılaşma, iş kalitesini düşürme, madde kullanımı, ekip arkadaşlarına yönelik sözlü ve fiziksel saldırılarda bulunma, bireysel-bireyler arası ve örgüt düzeyinde güvensizlik, olumsuz sosyal baskı, çeşitli aşağılama yollarıyla psikolojik taciz(mobbing).

'Sinizm' kavramı ilk olarak okul ve akım isminde Antik Yunan'da ortaya çıkmış olup literatüre de benzer şekilde "kuşkuculuk, şüphecilik, kötümser ve ümitsiz olma hali, güvensizlikten gelen nefret ve düşmanlık" gibi anlamlarıyla aksetmiştir (Andersson, 1996; Johnson ve O'Leary-Kelly, 2003, akt. Yapıcı Akar, b.t.). Karşısındakinin samimiyetine ve iyimserliğine inanmayarak bundan gelen öfkeyle alaycı gülüşünü tepki olarak alışkanlık haline getirme ve küçümseyerek hata bulma eğilimidir (Tokgöz ve Yılmaz, 2008, akt. Yapıcı Akar, b.t.). Örgütsel sinizm ise çalışanın örgüte yönelik olarak geliştirdiği bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutları içeren olumsuz bir tutumdur. Örgütte bütünlüğün eksik olduğuna ilişkin bir inanç, örgüte yönelik olumsuz duygular ve bu inanç ve duygularla tutarlı olarak örgüte yönelik kötüleyici ve eleştirel davranışlar sergileme eğilimi gibi üç boyutu içermektedir (Dean ve diğer., 1998, akt. Yapıcı Akar, b.t.). Doğası gereği beklentisel olan ve deneyimlerin bir sonucu olarak gelişen öğrenilmiş inançları temsil eden örgütsel sinizmin (Johnson ve O'Leary-Kelly, 2003, akt. Yapıcı Akar, b.t.) öncülleri arasında güç dağılımındaki adaletsizlik, olumsuz örgüt iklimi, psikolojik sözleşme ihlalleri, rekabete dayalı olmayan ücret sistemleri, rol belirsizliği, rol çatışması, aşırı iş yükü, uzayan çalışma süreleri, iş güvencesizliği, küçülme, yönetim kademelerinin azaltılması vb. değişkenler yer almaktadır (Abraham, 2000; Andersson, 1996; Cartwright ve diğer., 2006; Khan, 2006, akt. Yapıcı Akar, b.t.). İçtenliğe, dürüstlüğe ve adalete ilişkin temel beklentilerin ihlal edildiği algısının bir sonucu olarak çalışanların örgütsel bütünlükte eksiklik hissetmeleri nedeniyle oluşan örgütsel sinizm (Dean ve diğer., 1998), iş yerinde güveni ve bağlılığı olumsuz etkilemekte; morali, motivasyonu, tatmini ve performansı azaltmakta; stresi, tükenmişliği, yabancılaşmayı, çatışmaları, devamsızlığı ve işten ayrılmaları artırmaktadır (Andersson, 1996; Johnson ve O'Leary-Kelly, 2003, akt. Yapıcı Akar, b.t.).

Dean ve arkadaşlarına göre (1998, akt. Dalgın ve Taslak, 2015) göre :

> *"Örgütsel sinizm, bir kişinin istihdam edildiğeri organizasyona karşı örgütün bütünlükten yoksun olduğuna yönelik inancını, örgüte yönelik negatif duygularını ve bu inanç ve duygularla tutarlı biçimde örgüte karşı aşağılayıcı ve eleştirel davranış eğilimlerini kapsayan olumsuzluklar bütünüdür. Bu negatif tutum örgütün bütününe karşı olabileceği gibi yalnızca bir bölümüne karşı da olabilir." (Naus, 2007: 25, akt. Dalgın ve Taslak, 2015, s:6)."*

Örgütsel davranış açısından örgütsel sinizmin sabit bir kişisel özellik değil öğrenilmiş bir tutum, inanç, davranış olduğu,deneyimler yoluyla edinildiği yönünde fikir birliği mevcuttur (Dean ve diğer., 1998; Wilkerson ve diğer., 200, akt. Dalgın ve Taslak, 2015). Mensubu olunan örgüte dair samimiyetsiz ve adaletten yoksun davranışlarla karşılaşma, bu yöndeki algılar ve gelişen inançlar örgütsel sinizmin başta gelen tetikleyicileridir (Naus, 2007: 26, akt. Dalgın ve Taslak, 2015).

Literatürde örgütsel sinizme yol açan birçok farklı nedeni Anderson ve Bateman (1997: 451-452, akt. Dalgın ve Taslak, 2015, s.6) gücün adaletsiz dağılıması, psikolojik sözleşmenin ihlaline bağlı oluşan güvensizlik, mobbing, kötü yönetim ve muamele, yanlış lider stratejileri, ücret dağılımında uçurumlar, düşük örgüt performansı, ani yapılan işten çıkarımların yarattığı korku , negatif yönde yapılanma ve dönüşümler şeklinde özetler ki bunlar verim karşıtı davranışların da temelini oluşturur.

Örgütsel sinizmin bilişsel (cognitive-inanç) boyutunda bireylerde örgütün dürüst olmadığı inancına bağlı olarak hor görme, samimiyetsizlik, öfke gibi olumsuz duygular ve örgütün var olan güveni ve adaleti de kendi çıkarları doğrultusunda çarpıtacağı inancı görülür. Samimiyetsizliğin varlığına inanmaları onları bir 'gerçek neden' aramaya iterek kuşkuya düşürmekte ve örgüt çıkarındansa kendi çıkarlarına meyletmelerine neden olmaktadır (Dean ve diğer., 1998: 345,346, akt. Çetinkaya ve Yücel; 2015). " Duyuşsal (affect-duygu) boyut öfke, sıkıntı, saygısızlık ve utanç gibi bir nesneye karşı gösterilen duygusal tepkilerden oluşmaktadır (Abraham,2000:269akt. Çetinkaya ve Yücel, 2015). Sinik bireyler örgüte karşı aşağılama, kızgınlık hissettikleri gibi örgüt akıllarına gelince tiksinti, acı hatta utanç duyabilirler. Buradan da anlaşılacağı gibi örgütsel sinizm bütün olumsuz tutum ve duyguları içerir denilebilmektedir (Dean ve diğer., 1998: 346; Brandes,1997: 31, akt. Çetinkaya ve Yücel, 2015, s. 249-250)." Davranışsal boyutta ise çalışanın örgüte dair serzenişleri, örgütün geleceğine yönelik karamsarlığı, örgütü mizah unsuru yaparak alaya alması görülür (Brandes ve diğer., 2006:240 akt. Karacaoğlu, İnce, 2012:79; Fındık, Eryeşil, 2012:125, akt. Çetinkaya ve Yücel, 2015).

"Örgütsel sinizme neden olan pek çok unsurdan bazıları; değişimin yanlış yönetilmesi, aşırı stres ve rol yükü, karşılanmayan örgütsel ve bireysel beklentiler, yetersiz sosyal destek, yetersiz terfi, değişime yabancılaşan çalışan, amaç çatışması, kişi-rol çatışması, psikolojik sözleşme ihlalleri, iletişimsizlik, karar almada etkin olmayan pozisyonda olma ve işten çıkarmadır (Anderson, 1996; Reichers ve diğer.,1997;Wanous ve diğer.,1994;akt Altınöz, Çöp, Sığındı, 2011, akt. Çetinkaya ve Yücel, 2015, s. 251)."

Örgütsel sinizmin ortaya çıkardığı birçok sonuçtan bazılarını, iş tatminin azalmasına bağlı yorgunluk ve tükenmişlik hissinin artması ve performans düşüklüğü, örgüte olan bağlılığın azalması ile örgütten ayrışmanın görülmesi ve buna bağlı olarak iş görenlerde sinirlilik, uykusuzluk, yorgunluk gibi fizyolojik belirtiler ortaya çıkması şeklinde özetleyebiliriz (Çetinkaya ve Yücel, 2015).

İlgili literatür incelendiğinde örgütsel sinizmin Beklenti Kuramı (Expectancy Theory), Atfetme Kuramı (Attribution Theory), Tutum Kuramı (Attitude Theory), Sosyal Değişim Kuramı (Social Exchange Theory), Duygusal Olaylar Kuramı, Sosyal Güdülenme Kuramı gibi çok farklı kuram ve teorilerle ele alındığı görülür (Kalağan, 2010:84, akt. Çetinkaya ve Yücel, 2015).

Örgütsel sinizme ve çalışanın örgüte yaklaşımına etki eden önemli faktörlerden biri de liderin çalışan hayatındaki konumu ve tutumudur. Lider- üye etkileşimi yazında ilk olarak "dikey bağlantı kuramı" adıyla Graen ve diğer. (1982, akt. Bolat,2011) tarafından incelenmiştir (Dienesch ve Liden, 1986:618, akt. Bolat, 2011). Kuram üst-ast ilişkisine dayalı dikey boyutlu ilişkiler ağını ele alır (Steiner, 1997:60, akt. Bolat, 2011) ve örgütlerde liderlerin çeşitli kısıtlılıklardan dolayı tüm astlarına aynı oranda yaklaşamadıklarını savunur (Wayne ve diğer. 1994:697, akt. Bolat, 2011) ve lider ve astlar arasındaki bir çeşit 'mübadeleye' dayanan ilişkide neden bir kısım işgören ile üstler arasında daha yakın ve yüksek kaliteli bir ast-üst ilişkisi kurulurken, diğer bir işgören grubu ile biçimsel ve düşük kaliteli bir ast-üst ilişkisinin kurulduğunu açıklamaya çalışır. Yüksek kaliteli etkileşimde, üstler küçük bir ast grubunu "içgrup" olarak tanımlar ve daha yakın bir çalışma ilişkisi kurarlar. Lider iç-gruptaki astlarına, biçimsel çalışma sözleşmesinin ötesinde sosyal destek ve kaynak sağlar ve böylece astlar açısından daha fazla saygı ve hoşlanma görme, karşılıklı destek sağlama, sık etkileşim, karşılıklı güven ve daha fazla sorumluluk alabilme gibi pek çok avantajı elde etmektedir. (Dienesch ve Liden, 1986:621; Steiner, 1988:611; Dockery ve Steiner, 1990:396; Le Blanc ve diğer. 1993:299, akt. Bolat, 2011).

Tabi bu kazanım tek yönlü değildir verilen bu destek sayesinde üstler de , örgütlerine, işlerine ve görevlerine bağlı, istekli ve sıkı çalışan ve ekstra çaba göstermeye hazır işgörenler kazanırken (Deluga ve Perry, 1991:239-240; Deluga ve Perry, 1994:67-68, akt. Bolat, 2011). Bu karlışıklı sıkı ilişki ağı içerisinde liderler iç-grup üyelerinin ihtiyaç, yeterlilik ve sınırlarını daha iyi bilirken karşılığında ast konumundaki işgörenler de performansları, tutum ve davranışları ile üstlerini nasıl memnun edeceklerinin bilincindedirler (Scandura ve Graen, 1984:430, akt. Bolat,2011).Bununla birlikte daha az etkileşim ve bağın olduğu düşük kaliteli dış-grup ilişkilerinde ise daha çok aşağıya doğru tek yönlü etkileme taktikleri, tanımlanmış rol ilişkileri, gevşek bağlı ilişkiler ve düşük güven, sınırlı etkileşim, düşük destek ve daha az ödül mevcuttur(Dienesch ve Liden, 1986:621; Steiner, 1988:612; Dockery ve Steiner, 1990:396; Wilhelm ve diğer., 1993:532, akt. Bolat, 2011). Bu ilişki türünde astlardan sadece biçimsel olarak verilen sorumlulukları ifa etmeleri beklenir ve performanslarına bağlı olarak çeşitli haklar kazanırlar (Deluga ve Perry, 1991:239-240; Le Blanc ve diğer., 1993:299, akt. Bolat,2011).

Sosyal mübadele kuramında bireyler arası ilişkilere, ekonomik mübadeleye benzer bir şekilde fayda-maliyet açısından bakılır (Bolat, 2011). Az önce de belirtildiğeri gibi, iç grupta yer alan astlar sosyal mübadelenin bir gereği olarak, liderlerinden daha fazla destek görmekte, kararlara katılabilmekte, daha fazla bilgiye ulaşabilmekte, örgüt ola olanaklarından, kaynaklarından, kariyer geliştirme ve ilerleme olanaklarından daha fazla yararlanabilmektedirler (Deluga ve Perry, 1991:239-240; Deluga ve Perry, 1994:67-68, akt. Bolat, 2011) ve bu destek de iç-grubun daha az tükenmişlik yaşamalarına neden olmaktadır. Lider-ast arasındaki ilişki desteğn ötesinde bir güven ilişkisine dayanmakta olup yapılan bir araştırmayla etkili liderlikle vizyon ve güven oluşturma arasında oldukça yüksek bir ilişki olduğu bulunmuştur (Martin,1998:41, akt. Sağlam Arı, b.t.).Lidere duyulan güvenin yanında örgütsel güven de ne kadar yüksekse işten ayrılma niyet ve isteği de o kadar az olmaktadır (Costigan, İlter ve Berman, 1998:303-318, akt. Sağlam Arı, b.t.) ve böylece örgüte daha bağlı ve emek vermeye hazır bir taban oluşturulmuş olmaktadır.

Örgütsel sinizmin had safhaya ulaştığı, çalışanların artık güven ve bağlılık duymadıkları bir grupta psikolojik iyi oluşları da olumsuz yönde etkilenmekte ve hatta çalışanlarda zamanla "tükenmişlik sendromu" ortaya çıkmaktadır. Maslach ve diğer. (2001:402-403, akt. Bolat, 2011) tükenmişliği üç boyut olarak ele almışlardır: Duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi.

"Duygusal tükenme, enerjinin ya da duygusal kaynakların tükenmesi, olarak ifade edilebilir (Bakker ve diğer., 2000:248, akt. Bolat, 2011, s. 68). Bu boyutun temel özellikleri olarak; aşırı yorgunluk, takatten düşme, enerji kaybı ve bezginlik sayılabilir (Schwarzer ve diğer., 2000:311, akt. Bolat, 2011,s. 68). Duyarsızlaşma, bireyin etkileşim içinde bulunduğu çalışma arkadaşlarına ve hizmet verdiği kişilere karşı duygusuz davranması (Hayter, 2000, akt. Bolat, 2001, s.246), kişilerin varlığını umursamaması, bu kişilerin kendilerine özgü kılan özelliklerini yok sayması ya da onlara birer nesne gibi davranarak onlarla arasına mesafe koyma girişimidir (Çalgan ve diğer., 2009, akt. Bolat, 2011, s.63). Düşük kişisel başarı, kişinin kendisiyle ilgili olarak yaptığı bir değerlendirmedir. Kişinin kendisini mesleki olarak yetersiz görmesi, işinde başarısız hissetmesi ve gelen talepleri karşılama konusunda harcadığı tüm çabaların yetersiz olduğu düşüncesine kapılması, olarak açıklanabilir (Schwarzer ve diğer., 2000:311; Çalgan ve diğer., 2009:3, akt. Bolat, 2011,s. 68)."

Son olarak tüm bu olumsuz sonuçların gerek kişisel yaşama gerekse iş yaşamına negatif etkilerinin ortadan kaldırılması ve önlenmesi adına yapılabilecek birkaç öneride bulunmak istiyorum. Yöneticiler, çalışanlara görevlerini yerine getirebilmeleri için ihtiyaç duydukları özerkliği tanımalı ve onları yetkilendirmeli, gereksinim duydukları her türlü kaynağa ulaşmaları ve bunları özgürce kullanabilmeleri sağlanmalı ve onlara bilgilerini, becerilerini ve yeteneklerini geliştirme imkanları sunulmalıdır. İşgörenler ise kişisel kaygı ve negatif bakış açılarını mümkün mertebe bir kenara bırakmalı ve olumsuzluklara odaklanmak yerine doyumlarını artıracak çözüm ve bakış arayışı içinde olmalıdırlar.

Temel Güvene Karşı Güvensizlik- Erikson

Aslı Gül Küçükakyüz

Sözlük anlamıyla güven; korku, çekinme, kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat veya yüreklilik, cesaret anlamına gelir (TDK, 2017). Yaşamımızın pek çok aşamasında güven kavramının çevremizi sardığını, ilişkilerimizin temelini oluşturduğunu ve hatta var oluşumuzu kabul ederken kendimize duyduğumuz güvenin hem bedensel hem psikolojik bütünlüğümüzü tamamladığını fark ederiz. Güven duymadan bir eli tutmak ya da bastığımız yerin güvenilir olduğuna inanmadan adım atmak tercih edeceğimiz bir ilerleyiş olamaz. Bazen ilişkilerimizde güven ararken bu arayış kendi içimizde de sürer ve kendimize ne kadar güvendiğimizi sorgularız. Bugün bu yazımda güveni en temel açıdan ele alacağız ve psikoloji tarihinde güven üzerine oluşturulan kuramlara ve araştırmalara değineceğim.

Bireysel psikoloji okulunun kurucusu olan Alfred Adler, bütün insanların aşağılık ve yetersizlik duygusuyla dünyaya geldiğini ve bu nedenle yetişkinlere karşı bağımlı bir tutum izleyip kendileri yetişkin olduğunda bu aşağılık duygusundan kopup bağımsızlığını kazanmaya çalıştığını, övgü almak ve olumsuz eleştiriden kaçınmak için aşırı çaba gösteren bireyin diğer insanlara gereksinim duyduğunu ve böylece üstünlük çabasına somut bir kanıt getirmiş olduğunu söylemiştir (Yıldız, 2015). Erikson'ın psikososyal gelişim dönemleri içerisinde "temel güven karşıtı güvensizlik" evresi ile Adler'in "üstünlük arzusu" kavramını birlikte ele alacak olursak; Adler, evrensel olarak her insanda üstünlük kurma güdüsünün olduğundan bahsetmiştir. Oysa her zaman ve her ortamda üstünlük tatmininden söz etmek mümkün değildir. Organ eksikliği, kısa boylu olma, zayıflık, güzel olmama gibi bedensel sebepler ve fakirlik, azınlık grubunda olma, yetersiz eğitim ve terbiye gibi sosyal faktörler aşağılık duygusunu perçinler. Adler'e göre sosyal çevrenin yanı sıra aile tutumları da oldukça önemlidir (Özbingöl, Tolan, Kahraman, Demir ve Küçükçirkin, 2012). Aile içerisindeki iletişimde ilk çocuk diğer çocuklar doğmadan önce kral gibidir, ilgi ve sevginin odağındadır. İkinci çocuk ile ebeveynlerinin sevgisini paylaşması gerekir. Bu durum çocuğun kendine olan güvenini etkilediği gibi Adler, suça eğilimli ve suç işleyen çocukların ilk çocuklardan çıktığını söylemiştir. En son doğan çocuk ise en çok şımartılandır ve sorumluluklarının büyük bir kısmı başkaları tarafından yapıldığı için ileride problemli ve toplumsallaşamadıkları için nörotik dahi olabilirler.

Freud, insan gelişiminin temelini psikoseksüel gelişim dönemlerine ayırmış ve psikoseksüel gelişimi merkez almışken Erikson insan gelişimini psikososyal gelişim dönemleriyle açıklamış ve cinsellik yerine psikososyal gelişime ağırlık vermiştir ancak Freud'un kuramından da etkilenmiş ve gelişim aşamalarını yaşlara göre evrelerde toplamıştır. Freud, gelişimde çocukluk çağının etkisi ve ergenlik döneminde şekillenen kişilik yapısından söz ederken Erikson kişiliğin ömür boyu gelişim içerisinde olduğundan, sosyal ve kültürel çevrenin etkisinden de söz etmiştir.

Eric Erikson, hayat koşulları içerisinde her insanın savunmasızlığının yoğunlaştığı ve başarılarının arttığı dönemler olduğunu ifade etmiştir. İçinde bulunulan gelişim evresinin gerektirdiği kriz durumları aşıldığı taktirde başka bir psikososyal evreye geçileceğinden bahseden Erikson, bu evrelerin ilk basamağı olarak 0-8 yaş arasını kapsayan "temel güvene karşı güvensizlik" adlandırmasını yapmıştır. Erikson, başarılı olma ölçütünün "temel güven duygusu" edinmek olduğunu söylemiştir. Bunlar da, yaşamın ilk evreleri ve çocukluk çağındaki ilk yaşam tecrübelerinden edinilen, diğer insanlar ve dünya ile ilgili yaygın çıkarımlardır. Doğum sonrası korunmasız ve kendi başına ihtiyaçlarını karşılamaktan aciz olan bebekler, anne ve babalarından veya ona büyüten başka bir kişiden bakım bekler. Bakım veren ile bakım gören arasındaki olumlu ilişkiler sonucu güven kazanılırken olumsuz ilişkiler güvensizliğe sebep olur. Kısaca Erikson'a göre temel güven kavramı, diğer insanların bize dair olumlu duygularını ve onlardan yardım alabileceğimiz hissine dayanır. Güvensizlik ise yabancılara karşı olumsuz duygular geliştirmemize ve normal dışı davranışlara sebep olur (; Arslan ve Arı, 2005)

Erikson, yaşama sağlıklı bir güven duygusuyla yaklaşan çocuklara sahip olmak için onlara düzenli ve tahmin edilebilir ortamların sunulması ve özellikle anne baba ve sonrasında diğer yakınlarla kurulan ilişkilerde aşinalık, devamlılık ve tutarlılık kazanılması gerektiğini söylemiştir. Yapılacak değişikliklerin tahmin edilebilir bir şekilde eski düzeni bozmadan, belli bir sıra ile yapılması çocuklarda güven ortamını pekiştirir çünkü aynı kişilerin benzer ortamlarda süreklilik halinde temizlik, bakım, ilgi ve sevgi vermesi çocuğun kendini güvenli bir ortamda hissetmesine yardımcı olacaktır. Önceden olduğu gibi ihtiyaç durumunda annesine ulaşamayan ve bakımından şüphe duyan bebek ağlayacak ve huzursuz olacaktır (Başar ve Coşkun, 2010).

Temel güven evresinde çocukların fizyolojik ihtiyaçların yanı sıra psikolojik ihtiyaçları da vardır. Ebeveyni ya da bakım vereni tarafından güler yüzle karşılanmayan, temasta bulunulmayan, aidiyet duygusunun yansıtılmadığı ve her ne olursa olsun değerli olduğu hissettirilmeyen çocuklar güven açısından eksiklik yaşayacaktır. Ebeveynlerin bebeğin gelişimi hakkında gerçekçi olması ve mental-motor gelişimini en üst seviyede sürdüreceğini bilmesi bebek ile ebeveynler arasındaki bağlılığı arttırır. Bu etkileşim bebeğin ve çevrenin özelliklerinden de etkilenir. Ebeveynin bebeğin davranışlarına karşı ilgili davranması, dokunma, göz teması, konuşma yoluyla yakın fiziksel etkileşim sağlanması bağlılık oranını arttır. Bebeğin mizacı, uyku saatleri, gereksinimlerini ifade ediş biçimi bebeğe özgü iken bebeğin verdiği ipuçlarına yakın bir bakım tekniğinin kullanılması da ebeveyne özgüdür böylece ebeveynin bebeği algılayış ve etkileşimi de şekillenir (Yıldız, 2008). Moore ve arkadaşlarına göre 1925'te anne ve çocuklarıyla yapılan 30 araştırma incelendiğinde anneleriyle erken temas kuran ve ten tene bir etkileşimde olan bebeklerin daha az ağladığı ve daha sıcak kaldığı görülmüştür. Ayrıca daha uzun süre emzirilen bebeklerin anneleriyle erken olumlu ilişkiler geliştirdiği, beslenmenin fizyolojik ihtiyacı giderirken anne-çocuk arasındaki ilişkiyi geliştirdiği de saptanmıştır (Güleşen ve Yıldız, 2013).

Özetle, temel güven karşıtı güvensizlik kavramı aslında bir çocuğun hayatındaki en temel süreci ifade eder. Hepimiz savunmasız bir bebeğin ilgi ve bakıma ihtiyacı olduğunu biliriz ancak bakım verme şeklinin, bebeğin ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığı ya da karşılayıp karşılamadığı da oldukça önemli bir konudur. Temel güven edinen bir çocuk hayata daha olumlu bir bakış açısıyla, hem kendine hem çevresine güvenerek, kime güvenip kime güvenmeyeceğinin ayırdına varabilecek ve paranoid duygular ile saldırgan ve yıkıcı etkileşimler kurmayacaktır. Yetiştirilip şeklimiz ve erken çocukluk dönemimizin bizim için ne kadar önemli bir rolü olduğunu buradan anlayabiliriz diyerek kendi görüşlerimi aktardıktan sonra sözü tekrar size bırakarak iyi okumalar diliyorum, sevgiyle kalın!

Güven ve Yüzlerimiz

Çeviren-Derleyen:
Zeynep Adıgüzel

Yeni tanıştığımız insanlara nasıl güveniriz? Psikologlar arasında, insanların güvenilirlik izlenimlerini kurarken çoğunlukla karşılarındaki insanların yüz ifadelerini kaynak olarak kullandıkları kabul edilir. Ancak bunun spontane olarak gelişip gelişmediği hala ucu açık bir soru gibi gözükmekte. Çünkü mevcut çalışmaların çoğu katılımcılara dolaylı ya da dolaysız olarak bir izlenim kurma ve yaratma hedefi vermişlerdir. Bu yüzden mevcut çalışmalar yüz ifadelerinden güven ve güvenilirlik izlenimlerinin o anda kurulduğunun garantisini veremiyor. Ancak yüz ifadelerini temel alarak oluşan bu izlenimlerin, bir güven oyunundaki yatırım kararları ve ceza kararları gibi daha birçok açıdan önemli sonuçları olduğu gösterilmiştir (Klapper ve diğer., 2016).

Yüz ifadelerini temel alarak güven izlenimlerinin kurulduğu varsayımı aslında 4 temel kanıttan yola çıkarak oluşturulmuştur (Klapper ve diğer., 2016). İlk olarak, insanların yüzlere minimal düzeyde maruz kalınca bile güven ve güvenilirlik çıkarımı yaptıkları bulunmuştur (Willis ve Todorov, 2006). İkinci olarak, insanların onlara gösterilen yüzlerdeki ifadeleri yapmaları istendiğinde, genellikle güven ve güvenilirlik açısından yorumladıkları gösterilmiştir (Todorov ve diğer.., 2008). Ancak ilk iki maddede de insanların açık bir şekilde bir izlenim kurmaları istenmiştir. Diğer bir deyişle, burada güven ve güvenilirliğin spontane ve yönergesiz olarak oluşup oluşmadığını bilemiyoruz. Bir diğer kanıt da güven oyunlarından gelmektedir. Araştırmalara göre insanlar, oyuncuların yüz güvenilirliklerinden etkilenmektedir. Son olarak, sunulan yüzlerin güvenilirliklerinin testlerin kendileriyle alakalı olmadığı durumlarda bile, nörofizyolojik tepkilerin insanların karşılarındakilere dair güven çıkarımlarını yansıttığı düşünülmektedir (Engell, Haxby, ve Todorov, 2007).

Ancak nörofizyoloik bulgular ve güvene dair çıkarımların arasındaki ilişkinin her zaman apaçık ve anlaşılır olduğu söylenemez. Örneğin, yüzler sosyal bir anlamı olmayan bir kritere göre farklılık gösterdiklerinde bile amigdala tepkileri tespit edilmiştir (Said ve diğer., 2010). Bu durum, spontane bir şekilde güvenilirlik çıkarımı yapılıp yapılmadığının daha fazla araştırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Çünkü kalıcı ve uzun süreli izlenimlerin yüz ifadelerine göre spontane bir şekilde kurulup kurulmadığına tam bir cevap henüz yoktur (Klapper ve diğer., 2016).

Bunlara ek olarak, dikkate değer başka çalışmalar da, gözlenen davranışlardan kişilik özelliklerinin spontane bir şekilde yorumlandığını bulmuştur. Hatta bu çalışmalardan bazıları davranış temelli çıkarımların, karşıdaki kişinin yüzüyle ilişkili olarak hafızaya kaydedilme eğiliminde olduğunu göstermektedir (Todorov & Uleman, 2002). Ama bu çalışmaların hiçbirinin yüz ifadelerine göre yapılan güvenilirlik çıkarımlarının spontane yapılarını araştırmamış diyebiliriz. Bu soruya cevap verebilmek için, güven ve güvenilirlik algılarını güven kelimesini katılımcılara kullanmadan ölçmek gerekecekti (Klapper ve diğer., 2016).

Klapper ve diğer. (2016) yaptıkları çalışmada "kim ne söyledi" yaklaşımını ("who said what" paradigm) kullanarak bu duruma çözüm aradılar. Bu yaklaşım insanların duydukları şeylerin konuşmacılarını hatırlarken ne ölçüde belli ip uçlarına (yüz ifadeleri ya da diğer) dayandıklarını ölçebiliyor ve böylece belli bir ipucunun dolaylı olarak hafızaya kayıt edilip edilmediğini incelemeye imkân veriyor. Şimdiye kadar "Kim ne söyledi" yaklaşımı, cinsiyet, ırk, tavır, çekicilik, kılık kıyafetin rengi, cilt rengi ve fazlası gibi kişi özelliklerinin spontane kodlanmasını araştırmak için de başarıyla uygulanmıştır (Maddox & Gray, 2002). Ve Klapper ve diğer. (2016) tarafından da insanların yüz temelli güven ve güvenilirlik kodlamalarını dolaylı yoldan ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

Klapper ve diğer. (2016) çalışmaları sonucunda, insanların kalıcı ve uzun süreli güvenilirlik izlenimlerinin spontane olarak o anda kurulduğu yaklaşımını destekleyici sonuçlara ulaşmışlardır. Sonuçlara göre, yüz temelli güven ve güvensizlik, içinde bulunulan şartlar ile alakalıysa katılımcılar tarafından kayıt altına alınıyor ve dikkati kendine çeken özellik oluyor. Şartlar ile alakalı değilse de dikkat çekerek belirginleşen özellik olmadan kaydediliyor. Bunlara ek olarak, deneysel olarak yapay yüz ifadeleri için kontrol edildiğinde, güven ve güvenilirlik kodlamalarının daha doğal olan yüzlerde yapıldığına dair kanıt bulunmuştur (Klapper ve diğer., 2016).

Bu bulgular önemli toplumsal sonuçlara işaret etmektedir. Güvenilirliğin açıkça belirgin olmadığı daha nötr durumlarda bile yüz temelli güven ve güvenilirliğin oluşturulabildiği fikri desteklenmiştir. Bu yüzden yüz temelli güven algısının davranış üzerindeki etkisinin, yüzün algılandığı şartlardan nispeten bağımsız olduğu ileri sürülebilir. Örneğin, bir kişi ile ilk olarak nötr bir ortamda karşılaşılsa bile (süpermarkette vb) ve bu kişi ile alakalı sadece daha sonraki bir kararın verilmesi gerekirse (bir kişiyi fotoğraf olmayan bir özgeçmişe göre mülakata çağırıp çağırmama vb.), yüz temelli güvenilirlik bu kararı etkileyebilir. Bu durum, yüz temelli güvenilirliğin günlük hayatımızda yaygın ve güçlü sonuçları olabileceğinin altını çizmektedir.

İkili İlişkilerde Güven Problemi

Serap Ataş

İkili insan ilişkilerinin temel yapı taşlarından biridir güven. İnsanlar sıfırdan bir ilişki başlatır ve bunu güven temeli üzerinde inşa ederler, eğer bu temel sağlam değilse de o ilişki zamanla sallantıya girebilir ya da tamamen yıkılabilir. Peki güven nedir ve insanların birbirine güven ya da güvensizlik duymasını sağlayan unsurlar nelerdir?

Literatürde ikili ilişkiler bağlamında güven kavramının tanımlanırken iki yükleme (attribution) şekli vurgulanmaktadır. Bunlardan biri, insanların karşısındaki kişinin iyi niyetli oluşuyla ilgili yüklemeleri; diğeri ise onun dürüst biri olduğuna ilişkin yüklemeleridir. Kişinin karşısındakinin iyi niyetli ve dürüst olduğuna ilişkin yüklemeleri ilişkinin geleceğiyle ilgili olumlu beklenti içine girmesine yol açmaktadır. Tüm tartışmalar ışığında da ikili ilişkilerdeki güven "bir kişinin diğer kişinin iyi niyetli ve dürüst olduğuna ilişkin inancının derecesi" olarak nitelendirilmektedir (Bulgan, Çetinkaya, Kemer ve Tezer, 2008).

Temelde güven problemi çocukluk ya da ergenlik döneminde yaşanan olaylara, yetişme şekline, anne-çocuk bağlanmasıyla gelişen bağlanma biçimine veya yetişkinlikte yaşanan travmatik ya da olumsuz olaylara bağlanabilir. Bunların biri ya da birkaçı kişinin hayatı boyunca kurduğu ilişkilerde güven problemine yol açabilir. Uzman Terapist Kubilay Göksel Eren, bu konuyu şöyle ele alıyor: insanlar aldatılma ya da güven problemiyle yüz yüze geldiği zaman ‘‘Arkadaşım/sevgilim de bunu yapıyorsa, başka insanlar neler yapmasın?" düşüncesine bağlanarak başka insanlarla artık daha temkinli ilişkiler oluşturmaya başlayabilir. Aslında kesişme noktası tam da buradan başlıyor… Karşıdaki herhangi bir insan kötü de olabilir iyi de, fakat o insana kötü biriymiş gibi yaklaşılırsa iyi yanını göremeyerek üstüne de kötü bir insan muamelesi görülebilir. Çünkü kişinin verdiği enerji potansiyeli karşıdaki kişinin enerjisiyle bütünleşmektedir (2014).

Güven sorunu yaşama sebeplerinden biri olan, yetişkinlik döneminde yaşanan olayların olumsuz etkisini, burada görebiliyoruz. Kişi yaşadığı travmatik durumu genelleştirerek bir tür savunma mekanizması olarak hayatı boyunca yaşadığı ilişkilere de uyguluyor ve bu şekilde kendini yaşayabileceği potansiyel ihanetlerden ‘‘korumuş’’ oluyor. Sağlıklı bir başa çıkma mekanizması olmayan bu durum, kişi farkına varmadan hayatı boyunca bile sürebiliyor. ‘‘Bir kere çok güvendiğim biri bana yalan söyledi, ihanet etti ve hayatıma girecek olan herkes de böyle olacak’’ düşüncesi o denli içselleşiyor ki, kendini gerçekleştiren bir kehanet haline bile gelebiliyor; kişi, yarattığı ve yaydığı bu inanç ve enerjiyle birlikte gerçekten kendisine ‘‘güvenilmez’’ insanları bilinçsizce her defasında seçebiliyor ve sonucunda da ‘‘haklı’’ çıkıyor.

İnsanların alışık oldukları ve onları mutlu etmese bile sürdürdüklerinde huzurlu hissettiren bağlanma biçimleri ve yetişme şekilleri de özgüvenleri ile ilişkilerindeki tutumları üzerinde büyük rol oynuyor. Aile ortamında yeterince sevgi ve ilgi görememiş ve çeşitli sebeplerle terk edilmiş, ihmal ya da istismara maruz kalmış çocukların ileriki yaşamlarında kurduğu ilişkilerde güven problemi yaşamaları kuvvetli bir ihtimal olarak görülüyor. Çocuk, ilk bağlanma figürü olan annesi ile sağlıklı ve güven temelli bir ilişki geliştiremediği zaman özgüveni yara alabiliyor ve hayatına girecek olan diğer insanlara da güvensizlikle yaklaşabiliyor. Bu noktada şunu görüyoruz ki ‘‘anormal’’ kavramı anormal durumlar ve tutumlar içerisinde ‘‘normal’’ hale gelebiliyor. Çevremizde kimselere güvenmeden ilişkilerini sürdüren ya da sürekli ilişkileri bu yüzden bozulan birçok insan görebiliriz, bu kimileri için anormal bir durum olarak görülürken kişilerin içinde bulundukları durumlar dikkate alındığında normal olabilir. Yine de bu durum sağlıklı ve ilişkilerin bütünselliğini destekleyen bir durum değildir. Fakat bu sağlıksız durumu değiştirmek tüm bu nedenler için de imkânsız değildir. İnsan her ne yaşamış olursa olsun yeniden başka insanlara güvenmeyi, sağlıklı bağ kurmayı başarabilir. Bu süreç zorlu veya uzun olabilir ama imkânsız değildir.

İlişkide güven sorunu olup olmadığını anlamanın da çeşitli yolları var. Kişi kendi açısından düşündüğünde partnerini veya arkadaşını sürekli kontrol etme ihtiyacı duyuyor mu, en ufak bir olumsuzlukta terk edileceği düşüncesine kapılıyor mu, onun söylediği her şeyi normalden fazla sorgulayarak yalan olduğu ihtimalini hep daha fazla tutuyor mu, ya da o ortamdan ayrıldığı anda onun telefonunu veya bilgisayarını karıştırma gereği duyuyor mu? Duygusal ya da cinsel olarak yakınlık kurulmuş olsa da kendini yalnız hissediyor mu? Bunlara cevaplar çoğunlukta ‘‘evet’’ ise kişi hayatındaki insana güvensizlik geliştirmiş olabilir.

İlişkilerde güven problemini aşmanın yolları ise emek ve zaman isteyen bazı faktörlere bağlı: kişinin partnerini anlayabilmesi ve onunla empati kurabilmesi, iletişimi ve ilişkiyi güçlendirecek adımlar atılması, ilişki içerisinde kimi zaman kendi istekleri gerçekleşmeyerek reddedilse de bunu hoş karşılayarak benimseyebilmesi ve kişisel gelişimin gücüne inanarak benliğine ve kişisel gelişimine yatırım yapabilmesi kişinin hem kendi özgüvenini geliştirmesine hem de partnerine duyduğu güvenin sağlamlaşmasına katkı sağlayacaktır.

Güven, insanların ilişki içerisinde inşâ ettiği, kimi zaman ilmek ilmek işlenerek kişileri birbirine yakınlaştıran, hayatın ve ilişkinin kalitesini arttıran önemli bir unsur. Çocukluktan, ergenlikten ya da sonrasında yetişkinlikte yaşanan olaylardan kaynaklı olarak kişilerin geliştirdiği güven problemleri aşılabilirse kişi artık insanlarla daha sağlıklı bağlar kurabilir ve yeniden sağlıklı, doyurucu ilişkilerle yaşam kalitesini arttırabilir.

Bir Basit Denklem: Güven

Arzu Hamurcu

Herkese selam.
Oldukça edebi bu yazıların arasında sizler için değişik bir başlangıç yaparak aşağıdaki problemi çözmenizi istiyorum. Evet evet problemi.
2 ve 3 ün efsanevi hikayesini… Hazırsanız başlayalım!
Öncelikle sizden 2'nin karesini almanızı isteyeceğim, sonra da 3'ün. 4 ve 9 değil mi? Şimdi toplayın. 13.
Harikasınız. Sıradaki işlem olarak 2 ile 3'ü bir araya getirip toplayın lütfen. 5. Şimdi toplamlarının karesini alın 25. Tebrikler. Sayılar aynı. İşlemler aynı. Sadece adımları değiştirerek nasıl daha büyük sonuç çıktı değil mi?

Evet, yukarıdaki problem de basit bir güven problemi işte. Birleşip yükselmenin, yükselip birleşmekten çok daha güvenli olduğunu gösteren basit bir matematiksel ispat sadece.

Öyle bir çıkmaz ki şu güven meselesi. Adına şarkılar söylendi. Mısralar sıralandı. Kazanması zor kaybedilmesi kolay olan o listenin, her zaman zirvesinde yer aldı.

'Herkesin mi yüreği bu kadar yandı be üstad?' dedirtecek cinsten. Ben yaşadım, sen yaşadın tamam da gerçekten herkes yaşadı mı bu korkuyu? Ondan mı bu temkinli yaşama telaşı, bu anı yaşayamamalar? Ondan mı bu sığınma ihtiyacı? Bir şehre, bir yüreğe, ya da bir şiire…
Hissizleştik galiba hepsi ondan. Anlamlandıramadığımız her şey anlamlandırmak istemeyecek kadar yorulduğumuzdan.

Yeni bir hayata, yeni bir işe, yeni bir yüreğe hevesi kalmadı insanlığın. Yaşanan her şey 'ben demiştim'lerle 'biliyordum böyle olacağını' ile sonlanmıyor mu sahiden de? Sonu düşünülen yola hiç girmemek gerekirken sonunu bile bile yürüyoruz o çıkmaz sokaklarda. Heyecan mı? Gideli çok oldu. Güven? Hiç almamışız bile yanımıza. Ya güvensizlik, oyunlar, samimiyetsizlikler… Her an karşımıza çıkar nasıl olsa diye diye kendi kehanetimizi gerçekleştiriyor olduğumuzun farkına da varsak ya? Yaşamımız öyle bir hal aldı ki artık her devir için 'bu devirde' diye bahsedilen 'babana bile güvenmeyeceksin' lafının gerçekten ne zamanlar için geçerli olduğunu bilmeden sahiplenecek duruma geldik. Neden çünkü zaten bırakın ikili ilişkileri, arkadaşlıklara, yaşanılan çevreye, yapılan mesleğe, ekonomiye, milli duygulara duyulan güven çok çok azalmış, hatta neredeyse yok olacak durumda.

Defalarca kez yaşamışsınızdır. Güveninizin işe yaramaz bir tahta parçası gibi yere fırlatılıp atıldığı hissini. Bu duygunun ne demek olduğunu bilmeseydiniz bu yazıyı muhtemelen onuncu satırda geçerdiniz zaten. Biz bize kaldığımıza göre gelin açık konuşalım. Aynı hissi defalarca yaşamak kimin suçu? Her seferinde yaşatan farklı, yaşanan his aynı ise sanki bu biraz ''yine aynı şeyi yaşayacağım bak gör'' diyen bizlerde. Haklı çıktığımızda en çok üzülen yine biz oluyoruz ama bakın görün.

Elbette kendi probleminizin nereden çıktığını, neyin tetiklediğini biliyorsunuzdur. Ya çözümünü?
Güven bir problemse sizin için eşittir işaretinden sonrasına odaklanın. Duygularınızı karşı tarafa atıp ruhunuzu yalnız bırakmayın. Parantezlerin içine saklanmayı bırakın. Sorunlarınızı hemen çözmek için sadeleştirmeye gitmeyin. Soru işareti olmayın kendi hayatınızın. Bölmeyin, çıkarmayın. Yukarıda çözdüğünüz problemi ve hangi işlemleri kullandığınızı hatırlayın.

İletişim kurun, uzun uzun problemleriniz hakkında konuşun. Herkesin hata yapabileceğini bilin, daha önceden kendinizin de çok kez yaptığını hatırlayın.
Size şans tanınmadı diye başkasına şans vermemezlik etmeyin. Hak edene hak ettiği şansın verilmediği zaman neler hissedebileceğini en iyi bilenlerden birisiniz. Bahaneler üretmeyin. Ne hissettiğinizi açık açık söyleyin. Ne beklediğinizi veya neyi istediğinizi.
Problem kaynağının çözülmek istediğini hala yanınızda olduğundan anlayabilirsiniz zaten.

Güvensizlik artmadı sadece beklentiler çoğaldı.
Yenilikler sönmedi fark etmek için heves kalmadı.
Sayılar ya da işlemler değişmedi sadece adımlar azaldı.

Konuk Çizer

Esra Özen

Konuk Yazar

Elanur Çolak

İyinin ve kötünün ayrımında güven nedir? Bize ne hissettirir?

Bence güven bizim içimizde olan bir histir, güvensizlik ise sonradan öğrenilir. Çocukluktan yetişkinliğe kadar geçen süreçte, güven algısının başkalaşmasının nedeni nedir?

Çocukken yaşadığımız güven; sosyal, duygusal şiddetlere maruz bırakılmadan önce çok daha farklı yaşanan bir duyguydu. Saf haliyle bize bahşedildiği dönemlerde en gerçek biçimiyle yaşardık bu duyguyu. O zamanlar güvenmek daha kolaydı sadece bize şeker vermek isteyen yabancılara güvenemezdik. İlk güvensizliğimiz böyle oluşmadı mı zaten? Bunu öğretende en güvendiğimiz, annemizdi.

Artık çok küçük yaşlarda sosyal hayata atılmaya başladığımız için güven algısındaki değişimin yaşı da haliyle aşağı çekilmiş durumda, sosyal yaşantımızın bu ilk dakikalarıyla beraber, güven duygumuzda diğer hislerimizle karışmaya başlar ve yeni bir form oluşturur. Erişkin bir birey haline geldiğimiz zaman, güvenin, katmanları olduğunu kavrar ve kabulleniriz. Böylece güvenmek kadar güvensizlikte doğru bir yaklaşım haline gelir. Karakterimizin oturmaya başladığı, bu gibi dönemlere girdiğimizde, düşüncelerimiz daha komplike bir hale gelir ve bu süreci yaşayan her birey için diyebilirim ki ; hisler, tek düze veya basit oluşumlar değillerdir, her duygu şahsına münhasırdır ve karmaşıktır. Bu karmaşalar bize masumiyetimizi kaybetmişiz gibi hissettirir fakat erişkin olmaya başlamışızdır, erişkinlerdeki güven hissi; sevgi, kin, nefret, bencillik, kıskançlık, korku hatta tembellik gibi birçok duyguyla karışır ve güven algımız istemeden de olsa evrim geçirir.

Hepimizin hayatında, bizi hayal kırıklığına uğratan insanlar mutlaka vardır hatta bu insanlar arasında bizde varız, fakat şu da bir gerçek ki güvensizlik, bazen insana iyi gelen bir duygudur, ilk bakışta olumsuz olarak algılanan bu duygu her zaman kötü sonuçlar doğuracak diye bir şey yoktur, bize düşen kime ne kadar güvenmek gerektiğini bilmektir, bazen gücümüz ve şuan var olan kişiliğimiz, güvenimizi yitirmemize sebep olan tecrübelerimizin etkisiyle meydana gelir, önemli olan, bu üzüntülerimizin, bizi savurmasına izin vermemek ve kaldırıp güçlendirmesini sağlamaktır. Hiç kimseye güvenmemekte hastalıklı bir durumdur, kimseye güvenmiyorsak bile kendimize güvenmeliyiz. Mazilerde, filmlerde veya destanlarda anlatılan karakterler mükemmel oldukları için kahraman olmuyorlar, başaracaklarına inandıkları ve cesur oldukları için kahraman oluyorlar, şüphelerimiz dahi olsa güvenmeye ihtiyacımız var, en başta kendimize güvenmeye. Güvendim ve beni yanılttı dediğimiz bir çok durumda, ben ne kadar güvenilirim ki, sorusunu sormalı insan kendine, yetişkin olan hiçbir bireyin tam olarak güvenilir olabileceğine inanmıyorum çünkü sosyal alanlarımızın bizi ittiği bencillik duygusu, bireysel başarıların hırsı, sadece kendi için çalışan ve toplumu da kendi başarısının önünde bir engel olarak gören birey, haliyle savunma içgüdüsünü kullanır ve topluma karşı güvensizlik duyarak güvende kalır.

Sosyal hayatımızda, güven adı altında yaşadığımız bu karmaşalara ne denir. Bilemiyorum. İhtiyaç mı? Artık görüyorum ki ihtiyacımız yoksa, kimseye güvenmeye gerek duymuyoruz. Mesela yaşadığımız bazı güvenmelerde, sadece günah keçisi aradığımız için güveniriz. Bizi, yanıltacaklarını bilmemizin verdiği rahatlık, kabul etme sürecinde, üstümüzden attığımız sorumluluğun bedelini, başkasına ödetir.

Bazen de beklentilerimi karşılayacak mı? Sorusuna cevap ararız. Birine biçtiğimiz değer, verdiği güvene ters düşebilir. Bu durum o insanı sevmekten vazgeçmenize veya hayatınızdan çıkarmanıza yetecek bir sebep midir? Beklediğimiz karşılık; kendi duygularımızın yoğunluğuna ters düşse de düşmese de, maymun iştahlılık, dünyaya geldiğimizde, üstümüze yapışmıştır bir kere ve oda, bizimle beraber büyür. Bu yüzden hep daha fazlasını isteriz ve insanları seçimlere zorlarız, bunun sonucunda kinimiz güvenle karışır. Hal böyleyken kim için ne kadar güveniliriz? Yada güven, hayatımıza aldığımız insanların, ayırt edici özelliği olabilir mi? Bilemiyorum.

En çok karşılaştığımız güvenmelerden biri ise 'çıkar ilişkisi' dediklerimizdendir. Bir insanın kendine olan güveni dışında, başkalarına olan büyük beklentili güvenleri, karşımızda ki insanda; korku, gerginlik ve tembellik yaratır. İnsan, kendi dışında birine, yararı dokunacak bir işte bile, sorumluluk almaktan korkar ve gereksiz gerginliğin yaşatacağı tembellik, yapmak istemediğimiz ve içine düşmekten kaçtığımız ruh halini, ertelemekten başka bir şey değildir. Bir yerde, yine kendimizi düşündüğümüzdendir. Bencilliğimiz, bizi daha az güvenilir kılar, benimsenmeyen bir iş veya bir kişi, sallantılı güvenlerin sonucuna katlanmak zorunda bırakılır. Bu nedenle diyebilirim ki, her güvensiz insan kötü değildir, her kötü insanda güvensiz olmayabilir. Güven terimine bile duyduğumuz şüphe, insanlara karşı ne kadar güvensiz olduğumuzun göstergesi.

Güven duygusu ne ara bu kadar şekil değiştirdi ne ara bir yabancının kötü amaçları olma ihtimali ön yargısından çıkıp da asıl güvensizliğin kötülük değil de başka hislerle karışmış olabileceği algısı oluştu. Hal böyle olunca, gerçek güven var mıdır? Demek geliyor içimden çıkarsız, safi ve tarafsız. Bilemiyorum.

Hatırlamadığımız kadar eski ve saf duygularımızı yakalamamız dileğiyle!!!

Fakat yakalamak da ne kadar doğru olur? Yada bazı trenleri kaçırmak hata olmayabilir mi? Bilemiyorum.

Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) Hakkında:

TOG, gençliğin enerjisini toplumsal faydaya dönüştürmeyi amaçlayan bir değişim ve dönüşüm projesi. Aralık 2002'de kurulan vakıf, gençlerin öncülüğünde ve yetişkinlerin rehberliğinde toplumsal barış, dayanışma ve değişimi amaçlıyor. Toplum Gönüllüsü gençler, üniversitelerinde kulüp, topluluk veya grup olarak örgütlenerek, belirledikleri ihtiyaçlara göre sürdürülebilir sosyal sorumluluk projelerini hayata geçiriyorlar. Bu projeler, sadece topluma katkı sağlamakla kalmıyor ayrıca gençlerin sorumluluk sahibi aktif bireyler olmalarını sağlayarak kişisel gelişimlerini destekliyor.

2016 yılında, Türkiye'nin dört bir yanından **63.096** gencin katılımıyla **2.006** yerel, ulusal ve uluslararası sosyal sorumluluk projesi/etkinliği/kampanyası gerçekleştiren Toplum Gönüllüleri, yerel kaynağı da harekete geçirerek tüm bu aktivitelere yerel halkın katılımını ve desteğini de sağlıyor. Geçtiğimiz yıl Türkiye'nin **80** ilinde gençlik grubu veya üniversite topluluğu/kulübü olarak faaliyet gösteren ve **129** örgütlenme ile aktif olan Toplum Gönüllüsü gençler, **405** akran eğitimi aldılar. Toplum Gönüllüsü gençler 2016 yılında **693.751** kişiye çok çeşitli alanlarda hizmet götürmeyi başardı.

Gençler, Toplum Gönüllüsü olmak için başvurularını https://www.tog.org.tr/bize-katil/ internet sitesi üzerinden yapabiliyor veya okudukları üniversitelerdeki Toplum Gönüllüleri grup ve/veya topluluklarıyla direkt bağlantıya geçebiliyorlar.

Kim Bu Toplum Gönüllüsü Gençler?*

Toplum Gönüllüsü gençler 15-32 yaş aralığında,

Gençlerin,
%47,8'i kadın, %51,4'ü erkek,
%99,4'ü örgün öğretimde,
%92'si 4 yıllık bir fakülteye devam ediyor,
%95'i devlet üniversitelerinden,
%24'ü mühendislik, %21'i iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde okuyor,
%63,7'sinin anne eğitim düzeyi ilkokul ve daha düşük, %22,8'inin lise ve üzeri,
%40,5'inin baba eğitim düzeyi ilkokul ve daha düşük, %43,9'unun lise ve üzeri,
%56'sı 2-3 kardeşli ailelerden geliyor, tek çocuklu aile oranı %4,6,
%81,7'si 2.500 TL'den daha az aylık aile geliri belirtiyor,
%71,4'ünün aileden SGK güvencesi var, %12,8'i yeşil kart programında, %9,6'sının hiçbir sosyal güvencesi yok,
%65,9'u ek gelir elde etmek için bir işte çalışıyor,
Aylık giderlerinin 1/3'ünü barınma gideri oluşturuyor,
%76,1'i gelecekten umutlu olduğunu ifade ediyor,

Toplum Gönüllüsü Gençlerin Profili Araştırmasının tamamına ulaşmak için; https://drive.google.com/file/d/0B2K_nMZr7VjOd012UGg1Tm00LWc/view

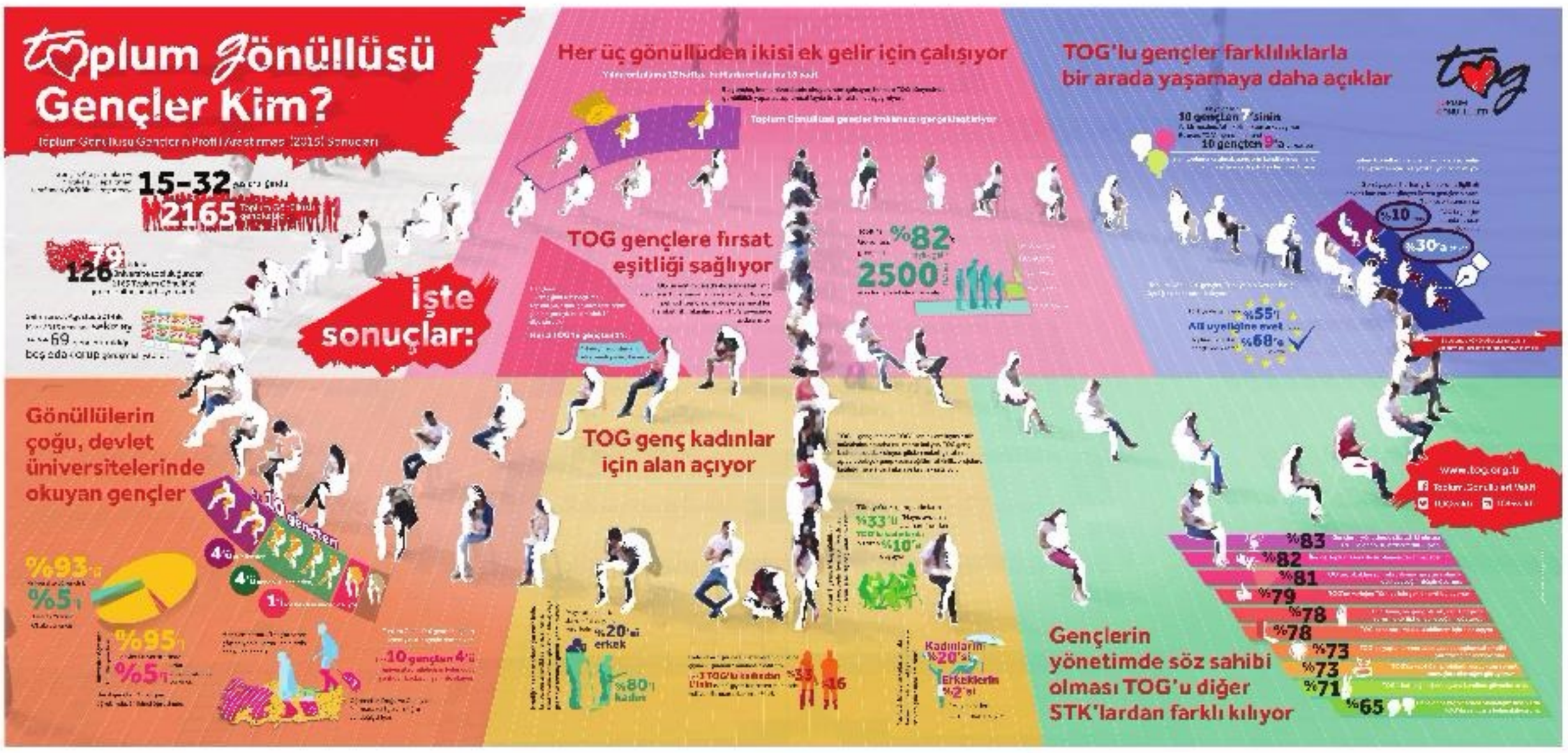

Metin Kaygalak ile Röportaj

Elif Gül Şahin
Ezgi Aktuğ

Orhan Koçak ilk kitabınız *Yüzümdeki Kuyu*'nun arka kapak yazısında *"Bir noktada tıkanıp kalmış ve ancak çok sonra azar azar, kesik kesik akmaya başlamış bir suyu andırıyor Kaygalak'ın şiiri... Tıkanma bir tür erken olgunlaşmaya yol açıyor burada. Bir koyulaşma, kıvam bulma: Takılıp kaldığı yerin bütün minerallerini, bütün ışıltılı kirini de üstlenmiş bir madde"* demişti şiiriniz için. Bu "erken olgunlaşma" ve coğrafya arasında bir ilişkiden söz edebilir miyiz? Eğer edeceksek, İbni Haldun'un "coğrafya kaderdir" söznünü aşındırma olanağı olarak Koçak'ın şiiriniz için söylediği "Karanlık Aydınlanma"yı açar mısınız.

Metin Kaygalak:
Orhan Koçak'ın sözünü ettiği tıkanma ve dolayısıyla erken olgunlaşma okuması, tam da imkansız cemaatlerin, toplumların, halkların yurdu olarak Doğu'nun diyalektiğinden başka nedir ki! Doğu dediğimiz şey de işte tam da budur: Kendine dönmüş olanın, kendiyle müsemma olan şeydir Doğu. Natamamların yurdu olarak Doğu, mistifikasyonun yurdu olarak Doğu. Bunun olumsuz politik yükleri var maalesef; ancak kültürel olarak sanat, edebiyat veçhesinden baktığımızda, bir tür imkana dönüşebilir. Sanırım tüm bu bu negatiflik içinde bunu gören ve bunun azalan kudretinin bir sancısı olarak okudu Koçak. Şiirim için söylediği "ilerleme düşüncesinin tehlikeli aldatıcılığına işaret eden ama olgunlaşmayı da büsbütün yadsımayan bir Karanlık Aydınlanmaya da işaret ediyor" ifadesindeki "Karanlık Aydınlanma" tam da bu kaybın, azalan kudretin diyalektiği olarak Doğu'nun kendini tekrarın bir parçası olarak gördü. BU açıdan, böylesi bir tekrara itiraz eden bir şiir olarak, Doğu aydın tipinin üstesinden gelemediği şey karşısında her şeyi mistifike eden yanını azaltan bir eleştirel okuma olanağı olarak gördü şiirimi. Bu açıdan İbn-i Haldun'un söylediği "coğrafya kaderdir" sözüne bir itiraz çıkışı olarak görmek istiyordum yazdıklarımı ve fakat büyük bir talihsizlikle bu sözün paradigması içinde kalarak bir kafa tutma eğilimi, kudretsiz bir omuz atma halinde kalarak dile gelme hali diyelim. Öyle sanıyorum ki, Aydınlanma ile İlerleme arasındaki o pozitivist olumlu bağ Yüzümdeki Kuyu'yla yerinden etmeye çalıştım, böylesi bir gayretin içinde oldum. Ya da şöyle ifade edebilir miyiz acaba: Aydınlanmanın negatif yüklerinin açığa çıkarma çabası olarak Yüzümdeki Kuyu'yu okuyabiliriz. Benim itirazın, o nafile kafa tutma gayretim Doğu'nun o onulmaz, iyileşemeyecek olan diyalektiğine. Çözümsüzlükle olan yaşama becerisine, problemlerini çözememesine, sonuçlandıramamasına, tüm o geçmiş bilgeliğin içinden bunu sağlayacak bir norm oluşturamamasına.

Suya Okunan Dua kitabınız için kutsal metinlerle kurduğunuz güven bağının şiirinizde önemli sıçramalara vesile olduğunu söylenebilir. Bu süreci açıklayabilir misiniz?

Suya Okunan Dua'da mistiklikle itham edilir. Doğrudur da! Zaten içinde dua sözcüğü olan bir kitaptan da böyle ele alınmasında bir sakınca yok. Ama bir sakıncası var ki, o da şu: Duanın sadece dinsel olarak ilişkilendirilmesi. Oysa "dua" bir form olarak Pagan kültürden beri var ve hep olacak da. Bu kitapta Tasavvufla kurduğum, ilişkilendiğim bölümler var, bu doğru. Ama bu, şiiri dinsel metinlerle kurma gayreti olarak algılanmamalı kanımca. Dinsel olandan çok, onun kültürel rezonanslarıyla kurduğum bir duyumsayış, sezgisel kapı aralamaları, dokunuşlar olarak bakmak mümkün S.D.O.' ya. Evet bir mistisizmden söz etmek mümkün. Şiirde mistisizm nasıl bir olanaktır? Şiirimdeki kültürel mistisizm; dinin itikadi, teolojik yüklerini azaltma, dinin tutuculuğunu aşındırma olanağı olarak var. Dinsel değil, onun katılığın azaltan bir alan olarak mistisizmden söz ediyorum. Tasavvuf da nispeten böyle bir alandır, Yahudilikte Kabala'yı da böylesi imkanlı bir alanda görebiliriz. Benim içine doğduğum kültürün parçalılığı, çok kimlikli, çok kültürlü toplumsal yapısının benden önce dile gelmiş olanların tortusu, düşünme ve sezme olanağının bana sızmaları olarak görüyorum bendeki mistik kavrayışı. Bu mümkün bence. Zira türdeş olmayan ve birbirine geçmiş farklı kültürel kodların birbirine verdiği çok kıymetli yeni bir düşünme, hissetme olanağı hep var bu topraklarda. Galiba yazdıklarım, böylesi bir kültürel ve toplumsal yapının kırılmalarını, Orhan Koçak'ın şiirim için söylediği "ışıltılı kir" dediği şeyi, galiba o türdeş olmayanlardan hareketle, deneyiminin yokluğu olarak bende dile gelen şey olarak "ışıltılı kir". Bir deneyim yokluğunun ışıltısı diyelim buna.

Birden fazla dil bilmek şairi mutlaka etkiler. Sizdeki çok dillilik şiir için nasıl bir olanağa dönüştü. Ya da bunun şiirinize etkisi nedir?

Bu soruda hoşuma giden bir 'sahtelik' var. Sahtelik, zira göç ettiğimiz diller, maruz kaldığımız diller, tercih ettiğimiz diller diye kategorileştirmek olanaklıdır benim gibiler için. Evet doğduğun coğrafyanın dilleri size bunun sordurtuyor… Asıl mesele yazdığın dilin, ana dilin güvenli limanında durmak değil, yazdığın dil ana dilin bile olsa şiirle o dili 'huzursuzluğun' koridoruna sokmaktır. ana dil de böylece tüm o masumiyetini yitirmiş olur. Şair ana dille yazmaz, ondan fazlasıyla yazar şiirini. ana dili bir ev metaforu etrafında düşünürsek, Adorno'nun o şahane fragmanında söylediği gibi, *"kendini evinde görmemek ahlakın bir parçasıdır"* ifadesindeki huzursuzluğu şair yazdığı dile taşımalıdır. Zira 'ulusal dil' ile 'ana dil' arasındaki o büyülü uzaklık, bugün şair için sığınılacak ya da kullanmış olduğu dilin bütün söylem olanağı aşındıracak bir alan olarak önümüzde durmaktadır.

Ya da en azından benim için öyle. Major dilde söyleme olanağı olarak Türkçe, Deleuzeyen bir ifadeyle söylersem, bir tür *"söyleme imkansızlığı"* olarak önümde duruyor. Eğer şair ana dil içerisinde şiirini kuruyorsa, o ulusal bir şiirin çerçevesinde kalmış bir şiir yazıyordur, anlamına gelir. Bu da mümkündür ve bunu da küçümsemiyorum. Ama şair bundan fazlasıyla şiirde dile gelmek durumundadır, ana dilin sınırlarını aşındırarak yani…

Birçok ulusal diller birer büyük şaire yaslanırlar. İngilizce Sheakspear'e; Farsça Sadi ve Hafız'a ; Arapça için Yedi Askı şairlerine, vs. çoğaltabiliriz bu örnekleri. Oysa dilin bizatihi kendisi şair için yerinden edilmesi gereken bir 'huzursuzluk' alanı olarak görülmelidir. Huzursuzluğu şiirde mekanlaştırmak yani! Dilin ve dolayısıyla onun kültürünün oluşturduğu sosyolojik alan ve onun kırılmaları… Olsa olsa bu dillerin şiirimde yarattığı duygusal kırılmalar nedeniyle, bir tür yeni şeyler söyleme olanağına; ana dilin klişelerinden kurtulma imkanına sebep oluyor diyebilirim.

Ben göç ettiğim bir dilde yazıyorum. Zaten dilin kendisini bir huzursuzluk alanı olarak gördüğüm için, şiiri de böylesi bir huzursuzluk alanında tasavvur ediyorum. Bana tam da başka bir dilde, göç ettiğim dilde dile gelmek daha anlamlı geliyor. Başka dilleri başka sebeplerle tercih eden yazarlar tabii ki vardır. Örneğin James Joyce'un bilerek major bir dilde yazmak istedi ve İngilizlerin bile yazdıklarını anlamakta zorluk çektiği bir İngilizce kullanımı tercih etti, Conrad gene öyle ve Beckett bilerek Fransızcaya göç etti. Ama bizim coğrafyamızın maalesef hala politik olarak tamamlanmamış, ulus paradigmasının bazı katılıklarından çıkamamış olması, entelektüel bir tercih olarak başka bir dilde yazma olanağına engeller oluşturmakta. Ve fakat dayatılan dili muhteşem bir özgürlük alanına dönüştüren yazarlara da şahit olduk. Ahmed Arif tam da böylesi şahane bir örnek olarak duruyor önümüzde. Yazmak zorunda olduğu dili muhteşem bir özgürlüğe dönüştürmüştür.

Çok az şiir yayımlıyorsunuz, şiirlerinizi kitaplarınıza saklamanızın bir sebebi var mı?

Çok şiir yazan biri değilim ben. Kendini bazı dergilerde göremiyorum. Mesela, Ortodoks Oğlanlar İçin Fücur kitabımın sadece sanırım biri ya da iki bölümü yayımlandı. Çoğunu yayımlamadım. Bu kitabı bir kriz halinde iki üç ay içerisinde yazdım. Dolayısıyla onları yayınlamak da istemiyordum, bir büyüsü vardı bir tür şok etkisiyle çıkarmayı tercih ettim. Galiba bu "şok" fikri bende saklama halini yaratıyor. Belki de, kitabın kendi ağırlığını koruması için tüm bu yaptıklarım.

İki ayda bir yayımlanan ve sıkı bir edebiyat dergisi olan Duvar dergisini çıkaranlar arasında yer alıyorsunuz. Dergi çıkarmak sağlam sinirler gerektiriyor, çok zor bir iş, nasıl gidiyor ?

Kuruluş aşamasında, yayın kurulunda bulundum ama dergiye en az katkısı olan yayın kurulu üyesiyim. Dergideki arkadaşlar büyük fedakârlıklar gösteriyorlar. Çok değerli yazar, şair, çevirmen, akademisyenler arkadaşlar. Sıkı bir dergi. En olmaması gereken kişi benim galiba, işe yaramazın biri… Büyüklük gösteriyorlar, hala beni yayın kurulundan atmadılar…

Beş kitabınızın beşinde de ithaflar dikkatimizi çekiyor. Özellikle Ortodoks Oğlanlar İçin Fücur'un ithafı.

BU kitabın ithafını konuşabileceğimi hiç sanmıyorum… Kaldırabileceğimi de… Bağışlayın beni…

***Ortodoks Oğlanlar İçin Fücur*, içinden çıkamadığım bir isim, aklıma ilk gelen şey Süryaniler olmuştu. Sonra "Sabbah" şiirinden şu mısrayı hatırladım: *"Gözlerim kuyulara bakan Süryaniler kadar hiç". Yüzümdeki Kuyu* ile beraber düşünüyorum bu mısrayı. Ve tabi "Fena" şiirinden *"Tanrım! Bendim fücur/ kirli elleriyle hep kendi yüzünü ağlayan."* mısralarını da dahil ediyorum. Bilmem tüm parçaları toparlayabildim mi ama yine de soruyorum *Ortodoks Oğlanlar Için Fücur* nedir, neyi imgeler?**

Evvela "kirli elerliyle kendi yüzünü ağlamak" hakkında konuşalım. Sanırım dönüp dönüp okuduğum bir metin olarak Hamlet ve onun o pişmanlık seansları… Sürekli elerlini yıkaması, o meş'um cinayet nedeniyle yaşadığı kirlilik hissi ve ondan kurtulma seansları. BU öylesine buralı bir duygu ki! Bakmayın Hamlet'ten giriş yaptığıma, tam da Doğulu bir şey aynı zamanda; yakalandığımız iktidar hırsı ve onun kirli elleri. Ve onun bu kirden kurtulamama seanslarının yarattığı onarılmaz açık yara ritüelleri.

Şimdi sıkıcı bir etimolojik girişle ilerlesek eğer, benim Ortodoksiden kastettiğim ile eski Yunan Ortodoksluğu arasındaki farkı ele alalım. *Ortodoksluk* eski Yunancadaki *ortho* (düzgün, doğru) ile *doxa* (düşünce, görüş, öğreti vs) anlamına geliyor ve fazla uzatmadan, ayrıca teolojik bir alan da içeren bir sözcük. Benim kastım ise sabitlenmiş, katılaşmış olan fikir kalesi olarak düşünebiliriz. Ve ortodoksinin imtiyazlı savunucularına da, o tuhaf eleştirel erilliğin simgesi olarak da bir tür küçümse ve aşağılama olanağı içerisinde bu erkek aklına, bu küçümseyici erilliğe *"Oğlanlar"* demek istedim. Yani *Ortodoks Oğlanlar* ifadesi böylece sabit, dosdoğruca sadece kendi doğrusunda ısrar eden Oligarşik Sınıfsal yapının şairce yeniden tarifine dönüşsün istedim. Bir tür eril Oligarşik Sınıfı tarif etmek istedim.

Yani muktedir olanı, tüzüklerle konuşanları, o soğuk devlet dilini, devlet aklını her şeyin üstünde tutan zihinsel evreni, devletin ideolojik aygıtlarını elinde tutan bürokratik ve bazen de sivil görünen mekaniği kastetmek istedim. Ve bu nedenle de bu yapıyı bir tür *Fücur*'la, yani kötülük istemiyle, ahlak düşüklüğüyle taçlandırma gayretine soktum… Böylece kitap adını şimdiye getirirsek kimlerdir *Ortodoks Oğlanlar*, bu düşünülsün istedim. Belki de yanılıyorumdur ama şiir böylesi metaforlarla yürüyen bir alandır da. Bir tür olmazlarla mümkün kılma gayreti diyelim. Tüm bununla bir anlam garantisi oluşturmak istedim galiba, şimdilik böyle tanımlamak daha mümkünmüş gibi geliyor bana.

Fücur, ilk üç kitabımdan kurtulma, yeni bir omuzla kalkışma gayretkeşliğimdir de denebilir. Artık kendini bir miktar büyütmüş olarak, yeni bir şiir yazmak istedim. *Fücur*, bu açıdan şiirimin değiştiği, bilerek yeni bir alan açma arzumun kitabı olarak da okunmalı. Kendi değişimimin çıkışı. Omuzlu laf etme vaktimin doğuşu diyelim buna. O muğlak, muayyen coğrafyadan politik coğrafyaya göçümün kitabıdır *Fücur*. Bu değişiklik nedeniyle fazla okunamayan, üzerine konuşulamayan kitabım oldu maalesef. Zira klasik okurum bu kitaba giremedi. Önceki kitaplarda kaldılar. Evet anlaşılması oldukça zor bir kitap *Fücur*. Ama benim artık omuz attığım, diklendiğim bir kitap oldu. Kime, neye.. bunu okur söylesin müsaadenizle. Artık o, bir tür Coğrafi Kader muğlaklığındaki tanımsız bir diyar olarak anlattığım ve bir yere konamayan Doğu; bu kitapta politik coğrafyanın, toprakların tanımlı mekanlarına dönüşüyor ve üstünde konuk ettiklerimin toplumsal yükleriyle de dile geliyordum.

O.O.İ.Fücur kitabı daha ziyade bir Türkiye sosyolojisidir. Ziya Gökalp, roman için *"en muşahhas sosyolojidir"* diyor ya bir yazısında, şimdi aklıma düştü; bu kitap da bir tür *"muşahhas bir Türkiye sosyolojisi"* olarak okunabilir. Bir kısa Türkiye tarihi şiiri de denebilir. Cemal Süreya'nın *Kısa Türkiye Tarihi* şirini ilk gençlik yıllarımda uçarı bir hevesle okuduğumu hatırlıyorum. Çok sonraları bende sosyolojik bir okumanın tohumlarını attı diyebilirim. Ve *Fücur*, C.Süreya'nın bu şiirinden hareketle bir kalkış, yeniden buralardan bakma gayretidir denebilir. Böylece yıllarca içimde dolaştırdığım o mısraları yeniden bir miktar ironik, fakat ziyadesiyle süpekülatif karamsarlığımın bir söyleyişine dönüştürmüş oldum. Böylesi bir okuma gayretkeşliği içinde yeni anlam katmanlarına sürüklemek istedim tüm o sosyolojik bahanelerimi. Handiyse Süreya'nın bıraktığı yerden, yeniden dile gelme hali ve cüretinde bulunmak diyelim buna. Yani C.Süreya'nın bıraktığı yerden, ya da kaldığı yerden bu defa 'uzatarak' devam etme arzusu belki de.

Türkiye'de edebiyat eleştirisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çok önemli isimler var. Orhan Koçak, Nurdan Gürbilek, Jale Parla. Öyküde Semih Gümüş, şiirde ve müzikte Orhan Kahyaoğlu; yine şiirde Mahmut Temizyürek'i, Yücel Kayıran'ı, çok yazmasa da Ali Çakmak'ın yazılarını eleştirinin genişlemesi olanağı olarak görmek mümkün. Veysi Erdoğan'ın şiir üzerinde düşünmesini ve çalışkanlığını eklemek isterim buraya. Genç eleştirmen Derviş Aydın Akkoç'un deneme–eleştiri aralığındaki yazılarını önemsiyorum. Akademiden ise, Mustafa Erdoğan hocanın şahane roman okumaları yeni yeni ürünlerini vermeye başlayan akademisyenlerden Fatih Altuğ, Yalçın Armağan, Berat Açıl, Devrim Dirlikyapan, Selim Temo, Seval Şahin ve birkaç isim daha söylenebilir.

Psikanaliz, eleştirel teori ve Marksizim aralığında şahane metin analizleri okuyoruz Orhan Koçak'tan. Yine Gürbilek'in roman okumaları, hiç bakmadığımız yerlerden kapıları açan bir okuma olanağı sunuyor bize. Ataç'tan, Berna Moran'dan, Fethi Naci'den, Memet Fuat'tan ve onların okuma geleneğinin çok uzağında yepyeni, eleştirel teorinin olanaklarıyla yeni bir okuma süreci ve kapasitesi var bugün. Yazarın, şairin işi çok zor bu bakımdan. Bir beğeni okuması değil artık yapılan yeni okumalar, kritikler. Yani eleştirinin nesnesi olarak ele alınan metnin çok ötesine varan bir yorum ve analiz gayreti; okuma olanağını genişleten yeni bir ufuktan söz ediyorum. Taa 1986'da *Defter* dergisinden itibaren geliştirilen bir eleştirel teori olanağı içinden geçerek yapılan okuma biçimi bu, gücünü *Frankfurt Okulu*'nun düşünce sistematiğinden, ekolünden Adorno'dan, Walter Benjamin'den alan bir okuma biçimi ve yön verme analizleri. Yepyeni, ufuk açıcı metinler; özellikle Koçak ve
Gürbilek'in metinleri.

Daha önceki bir röportajınızda, son 150-200 yıldır yaşanan modernleşme süreci ve bizlerin üzerindeki travmatik etkisinden bahsetmiştiniz. Hatta tam olarak sizin sözlerinizle bu travmayı anlatmak gerekirse: *"kendi yaralı bilincimin imkansız bir kurtuluşa dönüşmesi…"* Modernleşme sürecinin bizdeki etkilerinin en açık anlatıldığı eserinizin de *"Ortodoks Oğlanlar…"* olduğunu söylemiştiniz. Bu modernleşme sürecini ve *"akıl tutulmasını"* biraz daha açar mısınız?

Ortodoks Oğlanlar Için Fücur, elli bölümden oluşuyor. *Fücur*, somut bir Türkiye sosyolojisidir. *Fücur*'un bir şiir kitabı olduğunu iddia eden de kim! Dileyen ve hatta kudretli bir okur bu kitabı gayet kapalı bir sosyolojik/metaforik alan içinde okuyabilir ve iyi de olur kanımca. Ancak şartları ağır bir okuma süreci bekliyor olacak buna heves edecek okuru. O da pek yok zaten. En anlaşılmayan kitaplarımdandır. Hatta kimsenin pek cesaret edip sormadığı, öylesine sorarak geçiştirdiği kitaplarımdandır. İlk kez bu söyleşide bu kitapla ilgili çok soruldu, çok söz etmiş oldum. Bu toprakların bütün problemlerinin, kederinin, mahsunluğunun, kırılmalarının hülasa ah'ının kitabıdır *Fücur*. Bütün o "ışıltılı kiri" taşıyan bir madde gibi… Herkesin kitabıdır… Bu toprakların madunlarının, küçük sosyolojilerinin, ötekilerin, göz ardı edilmişlerinin kitabıdır *Fücur*. Ölümcül kimliklerin sosyolojisi olarak da okunabilir. Yani beyaz olmayanların şiiridir, yani Ecegil ifadeyle söylersek *"karaşınların"* kitabıdır bir anlamda. Dolayısıyla modernleşmeyle birlikte kimlik travmaları, tanımları ve sınıfsal eşitsizlikler yeni anlamlar kazanarak yaraladı bizleri. Ve aynı zamanda yeni anlam yitimleri oluşturdu. Gecikmiş modernlik problemlerinin de ayrıca yarattığı travmaların sosyolojik ve sınıfsal katmanları giderek arayı açarak ilerlemiş oldu maalesef. Ulus paradigmasının katı söylemleri ve devlet mekanizmasındaki acımasız uygulamaları türdeş olmayan sosyal yapıların o çok zengin kültürel reflekslerini eritti ve sadece verili, tanımlı olan paradigma üzerinden, yeni bir anlam üzerinde tanımlamaya itti hepimizi. Bu da travmatik olarak kültürel kayba ve kültürel tekdüzeliğe ve beraberinde bir kültürel şizofreniye de sebep oldu. Birbirine benzeyen topluluklar olmaya çalışan, farklılıklarını yok eden, yok sayan o ışıltının yitimine tanık olduk. Hannah Arendt *"hakikati dünyanın bekasına kurban etmek"* ten söz eder Hakikat ve Doğruluk siyasetini tartışırken. Ulus paradigması "doğruluğu" siyasi bir erdem gibi koydu ve bu kusurlu bir alan oldu diğer küçük topluluklar için. Hak ve hakikat arasındaki bağı göz ardı ederek, adalet fikrini paralize etti. Oysa çoğunluğun değil, az olanın hukukunun en yüksek seviyede korunduğu hukuk normları, böylesi bir hukuk standardı içinde görmemek kendi toplumunu; az olanın, küçük olanının hakkını savunmamak, tüm bunlar biraz da ulus paradigmasının siyasal bir erdem olarak sunduğu ve türdeş olmayanlara reva gördüğü, o farklı kültürlerin üzerinden bir buldozer gibi geçişine tanık olduk. Bir tür akıl tutulması değildir de nedir öyleyse bunlar. Cemal Kafadar'ın, Karacaoğlan'dan mülhem o şahane kitabında söz ettiği gibi *"Kim var imiş biz burada yoğ iken"*, yani bizden önce burada olanların izleri, *"kovulanın izi"*ni ne yapacağız… Onları yok mu sayacağız. Onların söylediklerini, ettiklerini, seslerini, tortularını, yani o *"ışıltılı kiri"*ni unutacak mıyız? Bir şair olarak ancak kendi yaralı bilincimi bu imkansızlıklar aralığında, nafile bir gayretkeşlikle, bir tür azap tandırında kalarak, ruhumu yakarak olduruyorum. Elimden başka bir şey de gelmiyor maalesef.

İMC TV'de Pelin Batu ile entelektüel sohbetlerinizin olduğu Koyu adlı bir program yaptınız. Çeşitli kavramlar hakkında sohbetler yaptınız programlarda. Dergiyi çıkaran bizler çeşitli üniversitelerin Psikoloji bölümünde okuyan öğrenciler olarak, öncelikle dikkatimiz çeken kavramalardan başlarsak: yas, melankoli, sıkıntı, hafıza ve unutuş, kimlik ve aidiyet, ötekilik vs. gibi psikolojik temalar hakkında da konuşmuşsunuz bazı programlarınızda. Tabi buna ilaveten roman, şiir, resim üzerine programlarınız da ayrıca konuşulması gereken programlar kanımızca. İlgilisi için video kayıtlarına Youtube'tan ulaşmak mümkün. Bize bu programın içeriğinden biraz bahseder misiniz?

Evet 2012-2013 yılları aralığında IMC TV ben ve Pelin'i bir araya getirdi. IMC TV kurulduğundan itibaren alternatif televizyonculuk yaparak birçok ilke imza attılar. Ekoloji, kadın sorunu, yemeğin sosyolojisinden, dile gelmemiş olan toplumluklar (Süryaniler, Çerkezler, Aleviler, Ermeniler) hakkında gayri resmi tarihi okumları. Bunlarla ilgili birçok programlar. Bunlar televizyonculuk adına yepyeni şeylerdi. İMC TV yöneticilerinden Defne Asal ve Eyüp Burç hem benim şiirimi yakından bilen kişiler olarak, hem de zaman zaman yapmış olduğumuz sohbetlerden ötürü edebiyat, sanat ve çeşitli kavramalar hakkında bir program teklifinde bulundular bana. Ve partner olarak da bunu bir kadın yazarla yapmamı istediler. Sevgili Pelin'le bir çok ortamda bulunmuş uzun uzun faklı konularda sohbetlerimiz olmuştu. Düşünme sistematiğini, okuma konusundaki oburluğuna şahidim Pelin'in. Böylece programı birlikte yapmaya karar verdik. Programın adını da Defne Asal önerdi. "Koyu" olsun dedi. Program içeriği kavramlar hakkında olunca bunu uygun gördük. Çok şanslıydık, program yönetmenimiz sinemacı Rodi Yüzbaşı idi. Belirlenen mekanlar ve çekimleriyle ilgili olarak çok övücü iltifatlar aldık, bunların tamamı sevgili Rodi'ye gelsin, anmadan geçmeyeyim. Emeği büyük o ve ekipteki diğer arkadaşların. Böylece başladık. Her program değişik dış mekanlarda çekildi. Keyifli okumalar/sohbetler yaptık. Bazen ben, bazen Pelin'in önerdiği bir konuyu çalışıp, üstüne keyifli programlar yapmaya çalıştık. Hala bile çeşitli ortamlarda karşılaştığımız okurlarımızdan aldığımız geri bildirimler bizi çok mutlu etmekte. Her program çok iyi olmasa da sıkı programlar da çıkardık sanırım ki, okurlardan/izleyicilerden iyi geri bildirimler aldık. Hala da alıyoruz. Bu yaptığımız işin onaylanmış olduğunu gösteriri ki bizi oldukça mutlu etti. Pelin çok sıkı donanımlı entelektüel biri. Evet, çeşitli psikoloji kavramlarıyla ilgili okumalar da yaptık. İlgilisi için sözü daha fazla uzatmadan söylersek, internet ortamında 45'er dakikalık bu programları izleyebilirler.

Her röportajımızda bir kavramı soruyoruz. Bu kez kavramımız "güven". Evet, güven sizin için nedir?

Güven, birinde kalmaktır, daim bir kalma fikridir güven. Tüm rağmen'lerin imkansızlığıdır güven. Kalmak, kabuldür. Güven kabuldür, ama'sız, fakat'sız bir kabul. Evet, sizlere de ayrıca teşekkür ederim. BU nazik sorularınız için. Ve başarı diklerimi de unutmadan…

Mezun Yazısı

Güle güle…

Emre Yılmaz

Güle güle geçen "merhabalarla" dört yıl…
Mezun yazısı yazmam ilk rica edildiğinde, düşündüm, TPÖÇG ile geçen dört senelik sürecimi…
Görev aldığım birimler: bir yıl gönüllü olarak tüm etkinliklere katıldım, TPÖÇG mevsimini tanıdım, her bir soluğunu yaşadım. O yollardan ben de geçtim, bir gün çamurlu, bir gün yağmurlu ama çoğu zaman güneşliydi. Sonrasında bir sene boyunca sosyal medya alt biriminde ve iki sene boyunca da farklı görevlerde yönetim kurulunda görev aldım. Bunu yazma gereksinimi duydum; çünkü anlatacaklarım hayali değil, tahmini değil, gerçeklerdi, yaşadıklarımdı.
Bir sürü anı da anlatabilirdim, kendi reklamımı da yapabilirdim; şunu yaptım, bunu gerçekleştirdim diyerek, özlü sözler de paylaşabilirdim sizinle. Peki, ne faydası olacaktı, size ve bana? Asla bir faydası olmayacaktı, evet!
Süslü süslü cümleler kurardım bunu da tercih etmeyeceğim samimi olmaz çünkü samimi olmayanlar yeterince var zaten alanda, yeter ki sorgula: kim neyi ne amaçla yapıyor diye…
Yine başka bir klişe:
İlk gün böyle tanışmıştım, sonra işte bir sürü arkadaş edindim, bir sürü şehirde ev edindim, o toplantı da bu anı biriktirdim. Bu etkinlik de şu olmuştu, bu olmuştu. Aaa, bak sosyal medya da bir sürü arkadaşım oldu.
Bunları duyduk değil mi çoğu kez, herkes dile getirmiştir emin olabilirsiniz, ben de…
Bırakalım şunları artık! Evet, güzel anılardı, harika deneyimlerdi, birçok şehirde tanıdığımız insanlar var; (iyi ki de vardılar ve var olacaklar bu ayrı konu) fakat mezuniyet gerçeklerine dönelim, bakın o gerçekler "gitmesek de görmesek de o köy bizim köyümüz" diye sesleniyor bize, yeter ki duymaya çalışalım. Bunca insan mezun olacak, sonra en uzun yaz dönemini geçirecek, düşünecek de düşünecek. Çıkmazlara girecek de girecek. Peki ya sonra?
Hayaller yıkılsın istemem, aksine daha da sımsıkı sarılın hayallerinize. O hayalindeki noktaya gelmek içinde kendi cümleni oluştur da oluştur, aralara da virgüller girecektir tadından yenmez ama o noktaya gelinceye kadar cümleler kur kendine ve bir gün o noktayı tam yerine bırakıncaya dek yaşamın kendi elinde olsun.
Şayet kendinden eminsen, evet ben TPÖÇG mevsimim boyunca kendimi geliştirdiğime inanıyorum, bazen ise kendimi aştığımı, bazen yaptıklarıma inanamayıp, ben mi yapmıştım diyecek kadar heyecanla geçen o süreçleri yaşadığına inanıyorsan, yapmak istediklerin, mezun olduktan sonra, bir yaşama dokunup, ona renklerini yeniden kazandırmaksa derdin, inanıyorsan yaptıklarına ve kendine, doğru yoldasındır, bak göreceksin, için rahat olsun, emeklerin asla boşa gittiğini görmedim; fakat diğer tutumda olanlar, etik davranışlar sergilemeyenler de yok olacaklardır. Emin olabilirsiniz. Göreceğiz hep beraber.
Mezun olmaya yakın olanlar da var değil mi? Okuyorsunuz şu an hatta bu yazıyı. Sizi duyabiliyorum: "Şimdi ne yapacağım, acaba önce yüksek lisans mı, eğitim mi?" ya da "önce askerlik mi, yüksek lisans mı?" vb.
Şimdi…
Ne yapacağız?
Yazdıklarım umarım öncelikle sizi silkelemiştir, yoksa şimdi yazacaklarımın hiçbir anlamı olmaz.
Durun şurada bir. Soluklanın.
Üniversite hayatın bitti, psikolog oluyorsun, ailen seninle gurur uyuyor; sen kendinle gurur duymalısın, zor bir bölümü bitirebildin sen! Öncelikle ilk düşüneceğin şey bunlar olmalı. Bunlar için tamamsak süper, ilk adım geride kaldı.
Sonra…
Ben, bir başkası bunu seçti, iyi de yol aldı, iyi de kazanıyor kısmına değil de; ben ne yaparsam, sabah kalktığımda ne yapmak için kalkarsam, uyku değil de iş tatlı gelecek diye düşün. (Uyku gerçekten tatlıdır, kabul ediyorum; fakat o sevdiğin mesleğin ve her sabah, farklı bir yaşamla tanış olmak adına uyanacağın o sabahlara değmez mi? Değer bence fazlasıyla…)
Bulamayabilirsin hemen bunun cevabını, düşünün az daha, emin ol farkına varacaksın az da olsa, ne istediğinin çünkü sen aslında kendini tanıyorsun sadece korkuların ve basmakalıp bilgilerle donatılmış olmamızın sancıları bizi zorlayan kısım. Hep aynılaşıyoruz farkında mısınız? Hep taklit ediyoruz bir hocayı, bir akademisyeni vs. vs. bir insanı en basitinden… En son ne zaman kendini sorguladın, eleştirel düşünebildin, yaratıcı olmaya kalktın? Bunların da cevabı aslında farklı bir sonrayı getiriyor bizlere farklı bir soru da, sonu da, sonrasını da…
Daha sonra…
Herkes gibi telaşla ya bu eğitim var, bunu alayım, bunu da alayım, az da bundan alayım mı diyerek, zamanlar kaybetmeyi mi tercih edeceksin? (bu şahsi görüşümdür) O eğitime bu kadar verdim, şurada şu hoca veriyor ondan alalımlar mı havalarda uçuşacak? Hep aynı muhabbetler…
Dahası da dahası…
Peki, ne yapalım. Bunun cevabı çok basit:
Bir şey yapmak zorunda mısınız? Bu yazıyı okurken bile okumak zorunda mıydınız? Hayır. Zaten bir şeyler yapıyorsunuz, yapacaksınız da. Sadece o anı bekleyin. Çok geç gelmeyecektir.
Sadece şu an, sonra, daha sonra, kendinizde çıkın keşfe ve her gün bir deneyime seslenin:
Merhaba…
Bana da "merhaba" demek isterseniz, dilediğiniz her zaman, ben de size diyeceğim:Merhaba…

46 Yaşında 45'lik Bir Hatıra; Ayla Dikmen

Sena Ezgi Bezci

Açtım aşk defterini, canlandı hatıralar…

Bir gecenin karasında ansızın söner sokağın lambası, ışığının karanlıkla bir oluşu sisli bir aşkı anımsamaya benzer. Ellerin birden vitrininin atlı karıncasını kavrar. Ne atlar eskisi kadar dinçtir şimdi ne de melodide aynı huzuru yakalamak mümkün. Yine de bütün dönme dolaplar eski dostları hatırlatır ve bütün müzik kutuları. Bazen mutfak boşluğundan buram buram kokan taze otlu poğaçanın kilometrelerce uzaktaki anneleri anımsatması gibi.

Hepimiz bir parça geçmiş'iz aslında. Kimimiz küflü hurçlardan geçmiş, salonun en güzel köşesindeki çeyiz sandığında usulca yıllanmayı sürdüren. Kimimiz en hareketli caddelerin, duvarları hardal sarı boyanmış dükkanlarında şarkılar söyleyen 45'liklerden…

Babalarımızın sıkı tembihlerine rağmen yanlış bağlanan bağcıklarımıza basıp da bir bir düşmüşüz manav Sami'nin üzüm tezgahından. Üstümüze basıp geçmiş de birileri, yapışıp kalmışız mahallenin kaldırımlarında. Bir diğerimiz, saati 25 bin liraya dönme dolapçı Memo'ya emanet etmiş çocukluğunu. Kimimiz henüz 13 yaşında, arka sokakta bisikletçi Hasan'a patenlerinin frenlerini yeniletmek üzere sıra bekliyor; hasır bir sepetten salçalı ekmek salarken ablası. Bir şeylere özlemle sarılmış, pek çoğundan epeydir kopmuşuz. Yine de hep bir yerlerinde kaybolmuşuz geçmişin. Memnunuz, zamanın her ağırlığında retro desenli metal kutular karıştırmaktan. Biriktirip durmuşuz bizi biz yapan ne varsa, şimdiki zamanın geçmişi mumla aratacağını o günlerden hisseder gibi. Büyükannem yüzük parmağında alyansının izini saklamış, annem de onun altınyaldızlı kaplamalarla işlenmiş bardak takımını. Enis Berki, hâlâ aynı arabaya bindiği gibi evinin perdelerini bile inatla değiştirmezmiş.(Kendisi, 2011 yılında 23 yıllık aşkı Ayla Dikmen'le tekrar buluşmak üzere dünyadan taşınmıştır.) Ayla Dikmen'i Berki'ye hatırlatan en özel parçalar onlarmış çünkü. Ben de Ayla Dikmen plakları saklarmışım. Hiç yaşamadığım yıllara ait olduğunu hissettiğim ruhumu besleyen en özel isimlerden biri olduğu için. Ölümünden yıllar sonar çekilen bir filmde sesini tekrar duyduğumdan beri her gün en az bir kere aynı sesi duymak isteğiymiş bendeki.

Hayatın zorluklarına, dünyanın çirkinliklerine kızıp sitem ettiğim zamanlarımda geçmişi düşünür ve sanki yaşamadığım o yıllarda kimse kimsenin çantasını çalmazmış, herkes çocukları çok sever ve korurmuş, tecavüzler ve haksız ölümler yokmuş hatta dünya daha güzel kokarmış gibi hissederim. Sanki kötülük ve umutsuzluk benim akranımmış. Içinde hiç yaşamadığım, yaşadımsa da farkında olmadığım geçmiş güzel günlere güvenim, sevgim ve özlemim artarak yaş alırım hayattan. Dünyanın gamı, kederi bitmedikçe eski bir film takar, gramafona bir plak daha koyarım. Fotoğraf makinemin bana verdiği yetkiye dayanarak 24 kere saklarım sonra, yıllanmış bütün o güzellikleri. Hani keşke gerçekten öyle olsaymış da, kötülük en azından benimle akran olsaymış. Bir kadife ses silip süpürmeye yetseymiş bütün kederleri. Hani kimse acı veren kalpsizlerden olmasaymış.

Birer birer gitmiş bütün güzellikler; gökyüzünün Güneş'i, tiyatronun Kenter'i, müziğin Ayla'sı gibi. Ölüm geldiğinde tabutlara sığdıramamak yerine, varlıklarında dünyaya sığdıramasaymışız keşke onları. Hani keşke gerçekten öyle olsaymış da bütün güzellikleriyle taşsalarmış ne kadar kara parçası varsa.

Eli mahkum biz bir plak daha takalım, hatırlayalım sevdiklerimizi. 46 yaşında, çirkin dünyaya yine de güzel armağanlar bırakarak giden Ayla Dikmen gibi.

Bu dünyadan iyi yürekli her kim geçtiyse,
Saygı ve rahmetle…

Ayın Farkındalıkları

8 Ağustos Edip Cansever'in doğum günü

12 Ağustos Can Yücel'in vefatı

15 Ağustos Müşfik Kenter'in vefatı

17 Ağustos büyük Marmara depremi

19 Ağustos Tevfik Fikret'in vefatı

20 Ağustos Ayla Dikmen'in vefatı

22 Ağustos Turgut Uyar'ın vefatı

28 Ağustos Goethe'nin doğum günü

29 Ağustos Vedat Türkali'nin vefatı

30 Ağustos Zafer Bayramı

Spotlight

Aytuğ Uçak

Filmin Künyesi

Yönetmen: Tom McCarthy

Oyuncular: Mark Ruffalo, Michael Keaton, Rachel McAdams

Yıl: 2015 **Süre:** 129 dakika

Bu ayki meselemiz güven bildiğiniz gibi. Ve ben bu konuya biraz toplumsal açıdan bakmak niyetindeyim. Her toplumda olduğu gibi bizim yaşadığımız toplumda da güvendiğimiz kimseler, kuruluşlar var. Yani böyle bir kavram var mı bilmiyorum ama buna 'kolektif güven duygusu' bile diyebiliriz. Dikkatinizi çekerim, burada bahsettiğim güven, ikili ilişkilerimizde hissettiğimiz veya hissettirdiğimiz güven ile aynı şey değildir. Burada bahsettiğim güvenin daha bağnazca bir yapısı var. Çoğu zaman koşulsuz, şartsız ve bizi bir araya getiren bir duygu olarak ortaya çıkıyor. Peki ya bu 'kolektif güven duygusu'nu yanlış kişilere veya kuruluşlara karşı hissediyorsak, ya bizim gerçekte asla kabul etmeyeceğimiz davranışlar içerisinde bulunuyorlarsa ve bizim bundan kesinlikle haberimiz yoksa? Kısacası ya güvendiğimiz kişiler tarafından kandırılıyorsak? Bu ayki filmimiz de bu sorunun peşinden koşan bir grup gazeteciyi anlatıyor. Evet, 2015 yapımı yönetmen koltuğunda Tom McCarthy'nin oturduğu ve Micheal Keaton, Mark Ruffalo ve Rachel Adams gibi önemli oyuncuların yer aldığı 'Spotlight' filminden bahsediyorum.

Spotlight, yarışma dışı olarak 72. Venedik Uluslararası Film Festivali'nde gösterildi. 88. Akademi Ödülleri'nde 6 dalda adaylık elde eden film, bu adaylıklardan En İyi Film ve En İyi Özgün Senaryo ödüllerini kazandı. 73. Altın Küre Ödülleri'ndeki 3 adaylığından ödül kazanamazken 69. BAFTA Ödülleri'nde En İyi Özgün Senaryo ödülünü kazandı. Göründüğü gibi filmin karnesi epey güzel. Açıkçası, film bu ödülleri pek tabii hak ediyor fakat bu tip filmlere verilen ödüllerin aslında toplumun bir tür 'günah çıkartma' şekli olduğunu düşünürüm. Neyse bu işin başka bir boyutu, o yüzden oraya pek girmek niyetine değilim. Film gerçek bir olayı anlatmaktadır. Ve bu da belki filmin en etkileyici tarafı. Ana konusu, ABD'de The Boston Globe gazetesinde çalışan 'Spotlight' adındaki araştırma ekibi etrafında şekillenmektedir. Bu ekip halihazırda tehlikeli dosyaları gizlice araştıran ve bunları haber yapan başarılı bir ekiptir. Fakat henüz büyük balığa yakınlaşmamışlardır bile. Ta ki gazeteye yeni bir editör gelene dek. Boston gibi nispeten küçük bir şehirde olan bu gazete bir nevi yerel bir gazetedir de aynı zamanda. Böyle olunca yeni editör gibi Miami'den gelen yabancı insanlara pek de sevimli bakılmaz. Ancak yeni editör Marty Baron(Liev Schreiber) bu 'hemşericilik' gazabına uğramadan işe koyulur. Ve eldeki en tehlikeli dosyayı araştırması için Spotlight'a verir.

Bu dosya, Boston'lı bir rahibin bir çocuğa taciz etmesiyle ilgilidir. Bunun öncesinde haberi yapılmış fakat Spotlight dahil kimse o kadar da umursamamıştır. Ancak yabancı bir göz olan editör, bu konudaki eksikliği görüp giderilmesini istemiştir. Ve böylece belki de ABD tarihinin en çok ses getiren gazetecilik başarısının hikayesi başlamış olur. Spotlight'ın başı Robby(Michael Keaton) öncülüğünde tüm ekip kapsamlı bir araştırmaya girişirler. Tabii tüm bunlar olurken bazı 'gözler' Spotlight'a çevrilmiştir bile. Tüm bunlara gözünü ve kulağını kapatan Spotlight ekibi vahşetin ne kadar büyük olduğunu da yeni yeni farketmeye başlamıştır. Ancak bunu farkeden ilk onlar değildi. Bu aslında herkes tarafından bilinen bir gerçek gibiyken kimse bundan söz etmiyordu ve işin tuhaf tarafı insanlar bunun ortaya çıkarılmasının, insanların 'inançlarına' zarar vereceğini ve bunun da ülkenin birlik ve beraberliğine en çok ihtiyacı olduğu şu günlerde oldukça zarar vereceğini söylüyorlardı. Evet, eminim bu yaklaşım size de oldukça tanıdık gelmiştir. Ancak ekibin mağdurlara ulaşması ve vahşetin büyüklüğünün artmasıyla, artık Katolik kilisesiyle gerçek bir savaş başlatmış olurlar. Kilise bu konudaki suskunluğunu sürdürürken, insanların güven duygularını tazelemek adına sadece şehre yeni gelen yabancı ve ayrıca Yahudi olan editörü kötülemekle yetinirler. Çünkü aslında tüm hikaye buradadır: Kilise her şeyin farkındadır ve olanlara göz yummaktan başka hiçbir şey yapmaz.

Giriş cümlelerimde bahsettiğim insanların kolektif olarak güven duydukları kurumların başında şüphesiz bağlı oldukları dini kurumlar gelmektedir. Bu hemen her toplumda böyledir. Böyle bir güvenin sarsılması kuşkusuz ona inanlar için de oldukça sarsıcıdır. Ne de olsa insanlar inanmak isterler bu onları rahatlatır ancak sımsıkı sarıldıkları, koşulsuz güvendikleri şeyin böylesine bir pisliğin içine batmış olduğunu görmek çeşitli psikolojik ve sosyal sorunlara yol açacaktır. Bu kuşkusuz bir filmin konusu olabilir ama filme bu konuda bir olumsuz eleştiri getirilebilir. Çünkü olayın sadece araştırma ve gazetecilik kısmıyla ilgilenilmiş. Oysa, ben bu olayın patlak vermesinin ardından toplumda yol açtığı sorunları da izlemek isterdim. Ama dediğim gibi belki de bu ayrı bir filmin konusudur.

Filmin başka bir tarafı da medyanın aslında iyi işler için de kullanılabileceğidir. Topluma propaganda pompalamak yerine onların faydasına çalışmak belki de gerçek gazeteciliktir. Filmin sonunda belirtildiği gibi, Spotlight yaptığı haberlerle epey kişinin 'kellesini uçurmuş' zamanında. İşte bu medyanın gücüdür, gerçeğin gücüdür. Medya böyle olduğu sürece insanların kolektif olarak güvendiği bir diğer kurum da şüphesiz medya kuruluşları olacaktır. Ne yazık ki ülkemizden de gayet iyi bileceğimiz gibi habercilik böyle olayları aydınlatmak yerine üstünü kapatmak veya hedef şaşırtmak için kullanılıyor. Spotlight'ı izlediğinizde aslında hikayesi size tanıdık gelecektir. Geçtiğimiz yıllarda 'Ensar Vakfı' olaylarını hatırlayacaksınızdır. Orada benzer taciz vakaları yaşanmıştı ve o zaman baya da bir ses getirmişti. Fakat ne yazık ki Spotlight'ın başardığını biz başaramadık ve gerçek suçlular hala ordalar. Bu bakımdan belki de bu film bizim için bir örnek teşkil edecektir.

Her neyse, bir toparlama yapmak gerekirse Spotlight'ı hiçbir şey için olmasa bile oyunculuk için izlemenizi tavsiye ederim. Özellikle Mark Ruffalo, Michael Rezendes rolünde adeta döktürmüş efendim. Onun dışında hikayesi ve gerçekliğiyle etkileyici bir film sizi bekliyor. Bu filmin bize anlatmak istediği bazı şeyler var diye düşünüyorum. Sanırım cesaret, bazı şeylerin üstesinden gelmek için gayet faydalı oluyor.

İyi seyirler.

Kitap Köşesi

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği

Vera Levent

Kitabın İsmi: Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği
Kitabın Yazarı: Milan Kundera
Kitabın Türü: Roman
Kitabın Sayfa Sayısı: 320
Orijinal Baskı Tarihi: 1984

1960-1970 yıllarının Prag'ı, Sovyet müdahalesi sonrası komünist rejimin yönetimde olduğu politik bir arka plan ve dört insan bir köpek olmak üzere beş karakter.

"Çünkü sevecenlikten daha ağır bir şey yoktur dünyada. Kişinin kendi acısı bile, başkasıyla başkası için hissettiği, imgelemle yoğunlaşan ve yüzlerce yankıyla uzadıkça uzayan bir acı kadar ağır çekmez."

Kundera bu romanında, birbirinden farklı fakat bağlantılı dört insanın inançlar, varoluşçuluk, geleneksellik, aile ve otorite ile olan ilişkilerini ve yaşadıkları coğrafyadaki faşist sol düzleminde şekillenen hayatlarını anlatıyor. Tomas, bağlarından kurtulup hafiflemek adına karısından ve çocuğundan vazgeçmiş, yaşamını salt cinselliğin hazzı ile yaşamak isteyen bir doktor. Kendisine bütün bağlayıcılardan uzak, "basit" olarak gördüğü bir dünya kurma çabasında. Birçok kadınla seviştiği halde bundan bir adım öteye gidemeyen, hatta aynı yatakta uyumaktan bile hoşlanmayan bir yapıya sahip. Yalnızca Sabina ile arasında ismi kesinlikle "aşk" olmayan bir bağ var, bu bağın tek nedeni ise Sabina'nın en az kendisi kadar özgür bir ruha sahip olması, onun beklentisizliğidir. Fakat birgün Tomas'ın hayatına Tereza girer ve kurduğu bütün düzeni alt üst eder. Kendi annesinin üzerinde kurduğu hakimiyetten kaçarken Tomas'a büyük bir bağlılık geliştiren Tereza ile kaçmaya çalıştığı şeye doğru kapılan Tomas'ın arasında altı adet rastlantıdan ortaya çıkan bol ihanetli, karmaşık, çelişkili, uyumlu ve uyumsuz bir aşk başlar. Bu esnada Sabina'nın hayatına giren Franz, Sabina'ya var olmanın "ağır" tarafını gösterir ve yolları bambaşka doğrultularda, zorlukla ilerler.

"Gerekliliklerden doğan, olmasını beklediğimiz günbegün yinelenen her şey dilsizdir. Sadece rastlantı bir şeyler söyler bize."

Kurgu dünyasındaki genel toz pembe aşk algısının aksine eser, ilişkileri bütün çarpıcı gerçekliğiyle işliyor. Aşkın ne kadar rastlantısal, fizyolojik ve manipülatif olabileceğini gösteriyor okuyucuya. İnsanlar arası ilişkilere dair yaptığı birçok felsefi tartışma ve tespitin yanında, Tomas ve Tereza'nın köpeği Karenin üzerinden insan-hayvan ilişkisi hakkında da tespitler yaparak muazzam bir bölüm çıkarmış ortaya yazar. Aynı zamanda ülkenin yakın siyasi tarihi de var arka planda, yani ilişkideki sadakatin yanında mesleğe, ülkeye olması ya da olmaması gereken sadakat üzerine de sorgulamalar mevcut.

"Nietzsche attan Descartes adına özür diliyordu. Deliliği (yani insanlıktan son ve kesin kopuşu) at için gözyaşlarına boğulduğu an başladı."

Eser boyunca varoluşun ağırlığı ve hafifliği arasında bir üstünlük müsabakası var. İlk sayfalar bu kavramları Nietzsche'nin "Bengi Dönüş" (ebedi dönüş) teorisi üzerinden değerlendirerek karşılıyor okuyucuyu. Okuduğunuz her sayfa ile birlikte rastlantılar, zorunluluk, sevmek, sevilmek ve var olmaya dair sürüklediği düşünsel hazlar ile okunmaya değer, muazzam bir eser.

"Cennete duyulan özlem insanın insan olmamaya duyduğu özlemdir."

Keyifli okumalar!

Susarken de Duyulanlar

Burak Çiftçi

İnsanları bir arada tutan çeşitli duygu ve durumlar vardır. Birine, bir topluluğa ve en önemlisi kendine güvenmek de bunlardandır. Kimi zaman bu duygulara karşılık bulmak pek kolay olmaz. Karşılık bulunsa bile dünyanın faniliği bunun sürekliliğine izin vermez. Yine de bazı durumlarda dünyadan göç eden insan ve sevenleri arasındaki ebedi bağ kopmaz. Bunu destekleyense ortaya konan eserlerdir elbette.

1964'te Seattle'da doğan Chris Cornell, zamanla müzik tarihine kendi hikayesini yazacaktı. 1984'te grunge'ın bereketli toprağı Seattle'da arkadaşlarıyla kurduğu Soundgarden'la başladı bu hikaye. Grup önce Nirvana ve Pearl Jam'in gerisinde kalsa da zamanla popülaritesi arttı. 'Black Hole Sun' , 'Fell on Black Days' gibi başarılı şarkılar yaptılar. 1997'de dağıldılar. Birçok önemli listede en iyi vokaller arasında yer bulan Cornell, Soundgarden dışında da çalışmalar yaptı. Bunların arasında solo kariyeri ve Audioslave grubu öne çıktı. 2001-2007 arasında üç albüm çıkaran Audioslave ,'Show Me How to Live' , 'Like a Stone', 'Be Yourself' gibi oldukça sevilen şarkılar yaptı. 2010'da Soundgarden tekrar bir araya geldi. 18 Mayıs 2017'deki Detroit konseri sonrası kaldığı otel odasında Cornell'in cansız bedeni bulundu. Açıklanan ölüm nedeni intihardı. Bu olay dünya çapında şok etkisi yarattı ve Cornell'in sevenlerini üzüntüye boğdu.

1970'te, Jimi Hendrix'in ölümünden bir hafta sonra dünyaya geldi Yavuz Çetin. Zamanla onun gibi yetenekli bir gitariste dönüştü. Çocukluğundan itibaren tutkusu haline gelen müzik üzerine eğitimini de sürdürmek istiyordu. Çalışmalarından dolayı bölümünü bitiremedi. Blues'a ve Jimi Hendrix'e hayranlık duyuyordu. Çalışmalarında bunların da etkisi büyük oldu. 1990'da Batu Mutlugil, Zafer Şanlı ve Kerim Çaplı'yla bir cover grubu olan Blue Blues Band'i kurdu. Çeşitli grup ve müzisyenlere gitarıyla eşlik etti. 1997'de 'İlk' albümünü çıkardı. İkinci albümü üzerine çalıştığı sıralarda bir yandan bir mekanda da sahne alıyordu. Depresyon teşhisiyle bir hafta hastanede kaldı. Taburcu olduktan bir süre sonra, 15 Ağustos 2001'de Boğaziçi Köprüsü'nden atlayarak hayata veda etti. İkinci albümü 'Satılık' ölümünden sonra yayınlandı. Bu albümde 'Benimle Uçmak İster Misin? , 'Yaşamak İstemem' gibi şarkılar vardı. Hayatı ve eserleri 2017 yılında yayınlanan 'Blue' belgeseline konu oldu.

Müzik tarihinden iki önemli ismin hayatlarına değindik kısaca. Onlar sevenlerini, onlara güvenenleri bırakıp dünyaya veda ederken geriye hatıraları ve eserleri kaldı. Kısa ömürlerine sığdırdıkları onca şeyi okumak, izlemek ve dinlemekse bize kalanlar.

PSINOSSALIST #9

Merhaba. Bu ay yazının ana aktörlerinden ve bahsettiğim diğer müzisyenlerin bazılarından şarkılar olacak. Normalde yazılarımla listeler bağlantılı olmuyordu. Bu ay ise on iki şarkılık bir liste yapmak istedim bu şekilde. Görüşmek üzere!

Yavuz Çetin – Yaşamak İstemem

Audioslave – Like a Stone

Soundgarden – Black Hole Sun

Jimi Hendrix – All Along the Watchtower (Bob Dylan Cover)

Yavuz Çetin – Oyuncak Dünya

Soundgarden – Fell on Black Days

Pearl Jam – Parachutes

Audioslave – Show Me How to Live

Temple of the Dog – Hunger Strike

Pearl Jam – Just Breathe

Audioslave – Be Yourself

Yavuz Çetin – Benimle Uçmak İster Misin?

REFERANSLAR

Özgüven ve Çocuk

Ekinci, H. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının solo sahne performansına ilişkin özgüven algılarının bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2*(2), 52-64.

Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği).* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YALÇIN, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (28), 179-194.

Güven, Alt Unsurları ve Güvensizlik

Durkheim, E. (1964). *The division of labor in society. Durkheim.* New York: Free Press of Glencoe.

Earle, T. C. (2014). *Trust in cooperative risk management: uncertainty and scepticism in the public mind.* Routledge.

Skinner, B. F. (1960). *Science and human behavior.* New York: Macmillan.

Bhattacharya, R. R. (1998). *A formal model of trust based on outcomes.* Sydney, N.S.W.: Australian Graduate School of Management, University of NSW.

Seligman, M. (2014). *Positive psychology: An introduction. American Psychologist, 55*(1) 5-14.

Rotter, J. B. (1980). Interpersonal trust, trustworthiness, and gullibility. *American psychologist, 35*(1), 1.

İş Yaşamında Güvensizlik Sendromu: Örgütsel Sinizm

Aytaç, S. E., Çarkoglu, A., VE Ertan, G. (2017). Türkiye'de kişilerarası sosyal güven ve bireysel belirleyicileri. *METU Studies in Development, 44*(1), 1.

Bolat, İ. O. (2011). Lider üye etkileşimi ve tükenmişlik İlişkisi. *"İşGüç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,* 13(2), 63-80.

Cerem I. ve Özek,C. (2015). *Türkiye'de kişilerarası güven: ampirik bir analiz.* 1. Uluslararsı Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Sosyal Sermaye", Konya, Türkiye, 23-24 Ekim.

Coşkun, H.(2005). Beyin Fırtınasında Sosyal Kimlik Değişiminin Üretkenlik Üzerine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 22(1):79-94.

Çetinkaya, B. ve Yücel, İ. (2015). Örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki ve çalışanların yaşının bu ilişki üzerindeki etkisi- "Bazen hoşlanmasak da kalmak zorunda olabiliriz!". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19*(3), 247-271.

Dalgın, T. ve Taslak,S. (2015) .Çalışanların atfetme eğilimlerinin örgütsel sinizm savranışları üzerindeki etkisi: Sağlık çalışanları üzerine bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi,* 34, 139-158.

Demirel, Y. (2009). Örgütsel bağlılık ve üretkenlik karşıtı davranışlar arasındaki ilişkiye kavramsal bir yaklaşım. *Istanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 8(15), 115-132.

Arı, G. S. (2003). Yöneticiye duyulan güven örgütsel bağlılığı artırır mı. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(2), 17-36.

Yapıcı Akar, N. (b.t.). *Psikolojik sözleşme ihlalleri bağlamında örgütsel sinizm üzerine kuramsal bir araştırma.* (Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2017). https://www.academia.edu/706088/Psikolojik_S%C3%B6zle%C5%9Fme_%C4%B0hlalleri_Ba%C4%9Flam%C4%B1nda_%C3%96rg%C3%BCtsel_Sinizm_%C3%9Czerine_Kuramsal_Bir_Ara%C5%9Ft%C4%B1rma

Şentürk Ü. (b.t.). *Modern toplumların öne çıkan iki sorunsalı: Güvensizlik ve kaygı.* (Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2017). http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/%C5%9EENT%C3%9CRK-%C3%9Cnal-MODERN-TOPLUMLARIN-%C3%96NE-%C3%87IKAN-%C4%B0K%C4%B0-SORUNSALI-G%C3%9CVENS%C4%B0ZL%C4%B0K-VE-KAYGI.pdf

Temel Güvene Karşı Güvensizlik- Erikson

Başar, M. ve Coşkun, M. (2010). *Erikson'un psikososyal gelişim kuramı* (Erişim tarihi: 11 Temmuz 2017) http://notoku.com/eriksonun-psikososyal-gelisim-kurami/

Yıldız, M. (2015). *Kişilik kuramları, özsorgulama, psikoloji.* (Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2017) oncebanasor.com

Arslan, E. ve Arı, R. (2005). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (19), 53-60.

Özbingöl, N., Tolan, A., Kahraman, V., Demir, S. ve Küçükçirkin, E. (2012). *Ericson'un sekiz evresi ve Freud, Adler, Berne. ve Jung'un kişilik kuramlarıyla ilgili yaklaşımlar.* Hasan Kalyoncu Üniversitesi PDR Öğrencileri Makaleleri. (Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2017) http://pdrom.hku.edu.tr/index.php?id=4

TDK. 2017. (Erişim Tarihi: 11Temmuz 2017) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=G%C3%9CVEN

Güleşen, A. ve Yıldız, D. (2013). Erken postpartum dönemde anne bebek bağlanmasının kanıta dayalı uygulamalar ile incelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin, 12*(2), 177-82.

Yıldız, D. (2008). Doğum sonrası dönemde annelerin bebek bakımı konusunda danışmanlık gereksinimleri ve yaklaşımlar. *Gülhane Tıp Dergisi, 50,* 294-29

Güven ve Yüzlerimiz

Engell, A. D., Haxby, J. V. ve Todorov, A. (2007). Implicit trustworthiness decisions: Automatic coding of face properties in the human amygdala. *Journal of Cognitive Neuroscience, 19,* 1508–1519.

Klapper, A., Dotsch, R., van Rooij, I. ve Wigboldus, D. H. (2016). Do we spontaneously form stable trustworthiness impressions from facial appearance?. *Journal of personality and social psychology, 111*(5), 655.

Maddox, K. B. ve Gray, S. (2002). Cognitive representations of Black Americans: Reexploring the role of skin tone. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28,* 250 –259.

Todorov, A. ve Uleman, J. S. (2002). Spontaneous trait inferences are bound to actors' faces: Evidence from a false recognition paradigm. *Journal of Personality and Social Psychology, 83,* 1051–1065.

Todorov, A., Said, C. P., Engell, A. D. ve Oosterhof, N. N. (2008). Understanding evaluation of faces on social dimensions. *Trends in Cognitive Sciences, 12,* 455–460.

Willis, J. ve Todorov, A. (2006). First impressions: Making up your mind after a 100-ms exposure to a face. *Psychological Science, 17,* 592–598.

İkili İlişkilerde Güven Problemi

Çetinkaya, E., Kemer, G., Bulgan, G. ve Tezer E. (2016). İkili ilişkiler güven ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(29), 65-77.

Eren, K. (2014). *İkili ilişkilerde yaşanılan güven problemi.* (Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2017) http://www.psikolojikyasam.com/makaleler/ailedanismanligi/72541/-ikili-iliskilerde-yasanilan-guven-problemi-